

CD-1115 DIGITAL

COMPLETE SIBELIUS

FINLAND AWAKES

Patriotic Music by
Jean Sibelius

Lahti Symphony Orchestra
Osmo Vänskä

SIBELIUS, Johan (Jean) Christian Julius (1865-1957)

Musiikkia Sanomalehdistön päivien juhlanäytäntöön (1899) (M/s) 41'59

(Press Celebrations Music)

[1]	1. Preludio	3'48
	<i>Andante (ma non troppo)</i>	
[2]	2. Tableau 1. Väinämöinen ilahduttaa laulullaan luontoa, Kalevan ja Pohjolan kansaa	3'41
	(Väinämöinen delights Nature, and the peoples of Kaleva and Pohjola, with his song)	
	<i>Allegro con moto – Largo – Tempo I – Più allegro – Più moto – Molto vivace</i>	
[3]	3. Tableau 2. Suomen kansa tulee kristityksi (The Finns are baptized)	8'09
	<i>Andante (ma non troppo lento)</i>	
[4]	4. Tableau 3. Juhana-herttuan hovista (Scene from Duke Johan's Court)	6'08
	<i>Quasi tempo di menuetto</i>	
[5]	5. Tableau 4. Suomalaiset 30-vuotisessa sodassa	5'00
	(The Finns in the Thirty Years War [1618-48])	
	<i>Tempo di menuetto – Allegro moderato – poco a poco più allegro – Allegro molto</i>	
[6]	6. Tableau 5. Isonvihan aikana (The Great Hostility [1713-21])	6'06
	<i>Grave</i>	
[7]	Music played during the tableau	FIRST RECORDING 0'30
[8]	7. Tableau 6. Suomi herää (Finland Awakes)	7'57
	<i>Allegro moderato – Allegro – Poco allegro – Un poco stretto</i>	

-
[9]	Islossningen i Uleå älv, Op. 30 (1899) (M/s)	10'30
	(The Breaking of the Ice on the Oulu River)	
	Improvisation for recitation, male chorus and orchestra (<i>Text: Zachris Topelius</i>)	
	<i>Allegro – Un poco lento – Allegro – Allegro molto, quasi presto – Adagio – Allegro molto</i>	

[10] Lauulu Lemminkäiselle, Op. 31 No. 1 (1896) *(Fazer)*

4'08

(A Song for Lemminkäinen)

for male chorus and orchestra (*Text: Yrjö Weijola*)

Allegro molto

[11] Har du mod?, Op. 31 No. 2 (1904) *(Breitkopf & Härtel)*

1'31

(Have You Courage?)

for male chorus and orchestra (*Text: Josef Julius Wecksell*)

Marciale

[12] Atenarnes sång, Op. 31 No. 3 (1899) *(Breitkopf & Härtel)*

ORIGINAL VERSION: FIRST RECORDING 3'31

(Song of the Athenians [War Song of Tyrtaeus])

for boys' and mens' voices, woodwind, brass, percussion and double bass

(*Text: Viktor Rydberg*)

[*Alla marcia, ma moderato*] (E major)

[13] Suomi herää with alternative ending (1899?) *(Breitkopf & Härtel / M/s)*

FIRST RECORDING 8'27

(Finland Awakes)

Allegro moderato – Allegro – Poco allegro – Un poco stretto

Lahti Symphony Orchestra (Sinfonia Lahti) Leader: Jaakko Kuusisto

conducted by **Osmo Vänskä**

Sinfonia Lahti

[9] Lasse Pöysti, narrator

[9] - [12] Helsinki University Chorus (Ylioppilaskunnan Laulajat) (director: Matti Hyökki)

[12] Lahti Boys' Choir (Lahden Musiikkiluokkien poikakuoro) (director: Yrjö Leppänen)

In the last decade of the 19th century, Finland's status as an autonomous Grand Duchy of the Russian empire seemed increasingly perilous. In 1890, during the reign of Tsar Alexander III, the independent Finnish postal system had been abolished, and plans were laid (though never enacted) for the economic and monetary union of Finland and Russia. The accession of Tsar Nicholas II in 1894 lent further impetus to the process of Russification and, after some decades of political calm, a budding spirit of resistance could be perceived. Various patriotic soirées and tableaux became popular – an elegant way of avoiding the censorship rules then in force.

In 1898 Nicholas II appointed General Nikolai Ivanovich Bobrikov (1839-1904) as Governor-General of Finland. Bobrikov proposed a merger of the Finnish and Russian armed forces, the adoption of Russian as the official language instead of Finnish and Swedish, the abolition of the Finnish monetary system, an increase in the power of the Governor-General and the introduction of Russian newspapers in Finland. On 15th February 1899 the so-called 'February Manifesto' was issued, which aimed to reduce the power of the Finnish senate and to curtail both the freedom of speech and the right to assembly. These plans naturally caused much anxiety in Finland, and within two weeks a petition had been signed by more than half of the country's adult population – 523,000 people. As it turned out, this was ineffective: the Tsar never received the petition, and the Russification process continued unabated.

Meanwhile Sibelius, who by his marriage to Aino Järnefelt in 1892 had become a member of a prominent Finnish-speaking family, was being drawn increasingly into an artistic circle with nationalist aspirations – 'Nuori Suomi' ('Young Finland'). Among the members of this group were the writers Juhani Aho, Minna Canth and Eino Leino and the painters Akseli Gallen-Kallela and Pekka Halonen. This group founded the newspaper *Päivälehti* (forerunner of today's *Helsingin Sanomat*, Finland's largest daily newspaper) and the periodical *Nuori Suomi*. Sibelius, by writing patriotic music and conducting concerts of a 'popular' nature, made a significant contribution to this cause. Indeed, such was the eagerness to link Sibe-

lius's music with the nationalist point of view that patriotic interpretations were imposed on many wholly abstract works, an obvious example being the *Second Symphony* (1902).

In fact, however, a surprisingly small proportion of his music contains direct allusions to the struggle for independence. A far greater number of works draw inspiration from the world of Finnish mythology, while the *Violin Concerto* and all seven symphonies are absolute music, devoid of any programme. Moreover, many of the patriotic pieces – strophic marching songs, choral pieces and so on – are musically simpler than the works that drew their inspiration from other sources. No doubt Sibelius wished to keep the music within range of amateur performers, and was thus inclined to favour simple rhythms and frequently unison choral writing.

Paradoxically, the period when most of Sibelius's patriotic music was written, around the turn of the century, was also the time when his work was most influenced by Russian composers. At this period there were close cultural connections between Helsinki and St. Petersburg, and Russian musicians – among them Glazunov, Anton Rubinstein, Arensky, Kalinnikov and Rimsky-Korsakov had all appeared in the Finnish capital. Tchaikovsky's works had for some years interested Sibelius and left traces in his music; as Sibelius remarked, 'There is much in that man that I recognize in myself'.

Press Celebrations Music (1899)

Under the Bobrikov régime the Finnish press was subject to censorship and, at times, suppressed entirely. Many newspapers were closed down, first for trial periods and then completely. In September 1899 *Päivälehti*, the newspaper of the 'Nuori Suomi' group, was banned, a state of affairs which persisted for several months. Ostensibly the pageant arranged in Helsinki on 3rd-5th November 1899 was to raise money for the Press Pension Fund, but this was a thin disguise for its actual purpose: to rally support for the freedom of the press. The three days of public events included a fund-raising gala (4th November) at the Swedish Theatre in Helsinki, with tableaux depicting

scenes from Finnish history, directed by the playwright and dramaturgist Kaarlo Bergbom (1843-1906). Bergbom had founded the Finnish Theatre; he also supervised Finnish-language opera productions, and three years after the *Press Celebrations Music*, in 1902, the opening of the new Finnish National Theatre building crowned his distinguished career.

By 1899 Sibelius was well enough established as a composer for the influential critic Karl Flodin to have written: 'Even if the young composer should for some reason change his musical physiognomy or, on the other hand, if he should remain at the stage of development he has already attained, he has already made such a significant contribution to the history of Finnish music, and so sharply defined his profile against the background of the cultural phenomema of his homeland, that he can with justification be regarded as an individual artistic personality worthy of the greatest attention' (in *Ateuenum*, 14th January 1898), and it was thus natural for him to be asked to write music for the event; he provided a prelude, music to introduce each of the six tableaux, and some bars to be played during the fifth tableau. The Sibelius scholar Kari Kilpeläinen has also suggested that a further piece of music – *Tiera*, a 'tone picture for brass and percussion' – was once intended to form part of the *Press Celebrations Music*.

At the gala evening, speeches in both Finnish and Swedish opened the proceedings. Verses to accompany the tableaux had been specially commissioned from an eminent young poet and novelist, Eino Leino (1878-1926) – a surprising choice as Leino, though a member of Sibelius's artistic circle, was not on good terms with Bergbom. Leino did not finish the texts in time, and they were completed by Jalmari Finne (1874-1938), a versatile cultural figure whose talents included writing, dramaturgy, translating and composing. The original texts are preserved in the Finnish State Archives.

The *Press Celebrations Music* was Sibelius's second score of this kind: six years earlier, in 1893, he had written 'Scenic Music for a Festival and Lottery in Aid of Education in the Province of Viipuri', subsequently known as the *Karelia* music, from which the popular *Karelia Suite* is

derived. The première of the *Karelia* music had been a highlight of Helsinki's social calendar, and the gala evening at which the *Press Celebrations Music* was first heard was likewise sold out. Sibelius himself conducted the Philharmonic Society orchestra, and – for the benefit of those who had failed to gain admission on 4th November – a repeat performance was held two days later.

Unlike the *Karelia* score, the *Press Celebrations Music* is purely instrumental. It begins with a ceremonial *Prelude*, complete with fanfares, scored for wind and brass alone. If this was intended to quieten the audience at the gala evening, it apparently failed. The first tableau depicts how 'Väinämöinen [the venerable magician in the *Kalevala*, the Finnish national epic] is discovered seated on a rock playing the kantele. Not only do the inhabitants of Kaleva and Pohjola listen entranced but so do the powers of nature' (from a review of the tableaux on 5th November, from the newspaper *Hufvudstadsbladet*). Sibelius makes no attempt to mimic the sound of Väinämöinen's kantele or of runic singing in this vigorous, energetic piece; it might instead be an abstract overture (in revised form, as the first of the *Scènes historiques*, Op. 25, it is named *All' Overture*). Väinämöinen is traditionally depicted as an old man, but Sibelius's music is bright and sprightly in character. Likewise, in his abandoned *Kalevala*-based opera *Veneen luominen* (*The Building of the Boat*) Sibelius had wished to portray Väinämöinen as more of a youthful hero.

In the second tableau 'Bishop Henrik baptizes a young Finnish chieftain and others await baptism' (*Hufvudstadsbladet*). Bishop Henrik took part in the so-called 'First Crusade to Finland' in 1155 along with the Swedish King Erik; both men were later canonized as St. Henrik (patron saint of Finland) and St. Erik (patron saint of Sweden) respectively. According to legend, Henrik was murdered the following year by a peasant named Lalli on the frozen surface of Lake Köyliö. Also in the tableau, three angels symbolically give the Finnish people a cross, palm and Bible. The sonorities are predominantly rich and heavy, almost Elgarian, and a tolling bell – heard four times in the first half of the piece – contributes to the

atmosphere of religious solemnity. The movement ends with a grand plagal ('amen') cadence.

The third tableau is much lighter in mood. It is set in the 1550s and depicts a 'Scene from Duke Johan's Court' at Turku Castle (Turku remained the capital of Finland until 1812). Johan (1537-92), second son of the Swedish king Gustavus Vasa was at that time Duke of Finland; in 1568 he became King Johan III of Sweden. Johan's wife, Katarina Jagellonica, was the sister of Sigismund II Augustus of Poland, but Sibelius's music, *Quasi tempo di menuetto*, has a Spanish flavour. In the revised version of 1911 it was renamed *Festivo* and marked *Tempo di Bolero*; the Spanish character was accentuated in the revision by the addition of castanets to the complement of percussion instruments. During the festivities presented in this tableau, Duke Johan affirms his love for Finland and his desire to make the country a place of happiness.

The fourth tableau depicted the Finns in the Thirty Years War (1618-48). 'From a height young Finnish peasants hurry to the struggle. The arbiter of battle hands them the key to the war, the banner of freedom' (*Hufvudsbladet*). The music begins with a melancholy minuet, abruptly interrupted by fanfares. Both here and in the subsequent sombre passage, characterized by Erik Tawaststjerna as 'battle music', the melodic shapes and rhythms anticipate the first movement of the *Third Symphony* (1907), though the harmonies and musical character are very different. The movement ends with a bright, festive march.

In 1700, while Finland was under Swedish rule, the Great Northern War broke out: the Russians invaded, taking Viipuri in 1710 and occupying all of Finland in 1713. This occupation, called the Great Hostility, lasted until 1721, and was characterized by violence and destruction: not only did the Russians terrorize the local population, but also the retreating Swedish army caused considerable damage. The peace treaty of Uusikaupunki, by which Sweden lost the south-eastern part of Finland, was dictated by Russians and signed in 1721. This period in Finnish history was the subject of the fifth tableau. 'Mother Finland is seated among snowdrifts surrounded by her frozen

children. War, starvation, the cold, and death threaten them all with disaster' (*Hufvudsbladet*). The thematic material of this movement shows Sibelius at his most lugubrious, and generates great Romantic intensity. The motif first heard on muted horns in this movement originates from a fragment for violin and piano dating back to the early 1890s. In addition to composing an introduction to this scene, Sibelius also provided a brief piece of music – four atmospheric string chords, played *pianissimo* – to be performed during the tableau.

'Finland Awakes' was the grand finale to the gala evening. According to *Hufvudsbladet*: 'The powers of darkness menacing Finland have not succeeded in their terrible threats. Finland awakes. Among the great men of the time that adorn the pages of history, one tells the story of Alexander II, and other memories of Finland's renaissance stir: Runeberg [the poet Johan Ludvig Runeberg, 1804-77] listens to his muse, Snellman [the statesman and philosopher Johan Vilhelm Snellman, 1806-81] inspires his students, Lönnrot [Elias Lönnrot, 1802-84, who assembled the Finnish national epic *Kalevala*] transcribes the runes; four speakers of the first Diet, the beginning of elementary education and the first steam locomotive are all recorded.'

Sibelius planned to revise the *Press Celebrations Music* for concert use, and he started with the finale, 'Finland Awakes', which – with a new ending and some revisions to tempo markings and dynamics – became *Finlandia*, perhaps his most popular work. Bearing in mind the extent of his alterations to such works as the *Violin Concerto*, *Lemminkäinen Suite* and *Valse triste* (let alone the *Fifth Symphony* some years later) it is astonishing how little he decided to change in *Finlandia*. Some years later, in 1911, he noted in his diary: 'Why does this tone poem catch on with the public? I suppose because of its *plein air* style. The themes on which it is built came to me directly. Pure inspiration.'¹

Sibelius conducted various combinations of movements from the *Press Celebrations Music* in concert, but it was at a symphony concert conducted by Robert Kajanus on 14th December 1899 that a definitive selection began to emerge: he played the *Preludio* and tableaux 1 (now

named *All'Overtura*, 4 (*Scena*), 3 (*Quasi Bolero*) and 6 (*Finale*). The names of the movements at that concert are very similar to those of the revised, published scores, and one is tempted to suppose that here – as with the *Karelia* music – Sibelius may have been guided by Kajanus's instincts about which sections would work well in concert. It was presumably for these early concerts that Sibelius discarded the rather brash original ending of 'Finland Awakes' and replaced it with a restatement of the 'hymn' tune in its entirety, this time played with full splendour by the brass. When the piece was published the following year as *Finlandia*, this section was condensed to form the familiar, very effective concert ending.

In late 1909, encouraged by Breitkopf & Härtel, Sibelius again considered reworking the *Press Celebrations Music*: 'it would be easy to make a suite in the Karelia style', promising 'several pieces which are just as good as *Finlandia*'. It was not until September 1911, however, that he finally revised three further movements – the first, fourth and third tableaux respectively – and published them as *Scènes historiques*. In his chaotic opus listing, the number 25 – conveniently adjacent to *Finlandia* – was still available, and Sibelius chose to assign it to the *Scènes historiques*. The revisions here were more extensive than with *Finlandia*: while retaining the original themes and character of the music, Sibelius tightened their structure and refined the orchestration. A second set of *Scènes historiques*, Op. 66 (1912) has no connection with the *Press Celebrations Music*.

Islossningen i Uleå älv (The Breaking of the Ice on the Oulu River), Op. 30

Islossningen i Uleå älv was first performed at a lottery soirée arranged by the Savo-Karjalainen Osakunta (the Savo-Karelian Students' Association) in Helsinki on 21st October 1899; Sibelius himself conducted the Philharmonic Society orchestra, and the narrator was Axel Ahlberg. The piece is a setting of a Swedish-language poem by Zachris Topelius (1818-1898); the poem dates from 1856 and, as it had originally been written in honour of Tsar Alexander II, did not attract the attention of the

Russian censor. Nevertheless, in the political climate of 1899, there can have been little doubt as to its intended message – especially because the first performance was followed by a performance of the patriotic song *Atenarnes sång* (*Song of the Athenians*, see below), given in classical costume. Not all of Sibelius's melodramas contain a clear indication of how the spoken text should fit in with the music, but the original score of *Islossningen* is preserved and shows exactly when the narrator's lines should be uttered. The orchestral forces required are typical of Sibelius at this period: double woodwind, four horns, three trumpets, three trombones, tuba, timpani and strings.²

Stylistically, *Islossningen* is closely related to *Finlandia* (especially the swelling brass chords), and it is reasonable to assume that Sibelius worked on the two scores simultaneously: one might even speculate that he used *Islossningen* as a testing-ground for some of the motifs and sonorities in *Finlandia*. In the same way that the 'hymn' from *Finlandia* later assumed a separate existence as an *cappella* choral song, the serene *Adagio* section near the end of *Islossningen* was later extracted for use, arranging it as an independent song for children's choir a *cappella* named *Nejden andas* (*The Landscape Breathes*; 1913).

The narrator appears at the beginning and end of the piece, his words sometimes separated by dramatic chords, sometimes supported by the merest whisper from the orchestra. The choral writing is often in unison, while the orchestral writing contains much that is characteristic of Sibelius at this period of his career, for example brass fanfares, a brief but expressive cello solo, murmuring string tremolos and syncopated accompaniment figures. This intense, at times very exciting piece has remained a rarity in the concert hall.

Three Songs for Chorus and Orchestra, Op. 31

Sibelius's opus numbering is often inconsistent and frequently fails to reflect the works' true date of composition. The three Op. 31 songs are a case in point: they were not composed at the same time, nor were they intended to form a suite.

Laulu Lemminkäiselle (A Song for Lemminkäinen) was written in 1896 and first performed in Helsinki on 12th December of that year by the Helsinki University Chorus (YL) and an orchestra conducted by Jalmari Hahl. At the première it was billed under a slightly different title: *Lemminkäisen laulu* (Lemminkäinen's Song). The daredevil Lemminkäinen is one of the heroes of the *Kalevala* – a regular source of inspiration for Sibelius – but this song does not have a *Kalevala* text; rather it is a setting of a youthful poem by the prolific author, translator and publisher Yrjö Weijola (1875-1930). The opening fanfares and main theme of the song are also found in the original version of *Lemminkäinen's Homeward Journey*, the final movement of the *Lemminkäinen Suite*, first performed on 13th April 1896, although Sibelius removed this section when revising that work. Stylistically the piece might be compared to a hunting chorus from a Romantic opera. Such choruses are not especially characteristic of Sibelius, but in his only opera, a one-act piece named *Jungfru i tornet* (*The Maiden in the Tower*), premièred just a month before *Laulu Lemminkäiselle*, there is a choral passage of strikingly similar tone (*Nu i skogen vårens vindar susa...*).

Har du mod? (*Have You Courage?*) is a later piece, dating from 1904. Sibelius made several arrangements of the piece for choir with orchestra or piano, and in 1911/12 he revised it again, adding a more graceful introduction. On this CD we hear the original setting for double woodwind, four horns, two trumpets, three trombones, tuba, percussion and strings in addition to the male-voice choir. The words are by Josef Julius Wecksell (1838-1907), a poet who spent most of his adult life in an asylum. Sibelius had previously made settings of some of Wecksell's lyric poetry – the solo songs *Marssnön* (*The March Snow*, Op. 36 No. 5; 1900), *Demanten på marssnön* (*The Diamond on the March Snow*, Op. 36 No. 6; 1900) and *Var det en dröm?* (*Was it a Dream*, Op. 37 No. 4; 1902), but the text to *Har du mod?* is much more forceful, almost brusque in character; the unison choral writing merely serves to reinforce this. After the introductory bars, the orchestra has a purely accompanimental rôle. The first performance of *Har du mod?* was given by the choir

Muntra Musikanter and the Philharmonic Society orchestra conducted by the composer in Helsinki on 8th February 1904. This straightforward marching song was not the only new item heard that evening: the original version of Sibelius's *Violin Concerto* also received its less than wholly successful première at the same concert.

Atenarnes sång (*Song of the Athenians*), too, was premièred in the same concert as a major symphonic work, in this case the *First Symphony*, in Helsinki on 26th April 1899. Sibelius conducted the Academic Choral Society (Akademiska sångföreningen), a boys' choir and members of the Philharmonic Society orchestra, and the work was an immediate, spectacular success. The text is from Viktor Rydberg's (1828-1895) poem *Dexippos*, set in Athens in 267 A.D., and published in Rydberg's first collection of poems in 1882. The poem depicts the struggle between the culture and civilization of the Greeks and the might of the barbarous Persians – from the Finnish perspective, an obvious analogy with the relationship between Finland and Russia. Within a few months of its première, as Russian censorship tightened, *Atenarnes sång* became a symbol of freedom and was widely performed in various arrangements. Sibelius himself made several of these during 1899: for piano solo, for boys' and mens' voices with piano (both in E major, with harmonium *ad libitum*) and for boys' and mens' voices, brass septet and percussion (this is the published edition, in E flat major). The original E major setting is for boys' and mens' voices, double woodwind, full orchestral brass, percussion and double bass. This version – which Sibelius described in letters to the publisher Breitkopf & Härtel as more 'konzertfähig' ('suited to concert performance') than the brass version – was preserved in the archives of the Helsinki Philharmonic Orchestra; this is its first recording.

© Andrew Barnett 2000

Footnotes

¹ Finlandia was published by Helsingfors Nya Musikhandel Fazer & Westerland in 1900, and the rights passed to Breitkopf & Härtel in 1905. The original edition is without opus number, but the Breitkopf reprint from December 1905 gives its opus number as

'Op. 26 No. 7', reflecting Sibelius's plan to rework the complete score. Sibelius seems to have had this project in mind at least until 1905, when an opus list he compiled retained the same numbering. He later abandoned the idea, however, and wrote to Breitkopf in February 1910, asking for the 'No. 7' to be removed from the score – a request which by then, of course, it was too late to act upon.

² *Isslossningen* is here performed in its original form. Further performances took place with the local orchestras in Turku (8th January 1900) and Vaasa (6th [?] November 1909), and the score indicates possible amendments to the brass parts, with trumpets replacing some of the horn lines. These changes were most probably necessary because the orchestras outside Helsinki did not have the full complement of brass instruments that Sibelius required.

The actor, director and producer **Lasse Pöysti** was born in Sortavala (then in Finland, now in Russian Karelia) in 1927. His career has been long and successful in films, on the radio and as an actor at the Swedish Theatre in Helsinki (1942-44), the Finnish National Theatre (1944-52), Intiimteatteri (1952-55), Lilla Teatern (1956-74) and TV Theatre (1963-68). Lasse Pöysti is also well-known as a theatre director at Lilla Teatern (1967-74), the Tampere Workers' Theatre (1974-81) and Kungliga Dramatiska Teatern in Stockholm (1981-85). His talents have been acknowledged with five 'Jussi-patsas' awards and several other cultural prizes. In addition he has written several books, including his own memoirs. His recording of Sibelius's *Wood-Nymph* and *A Lonely Ski-Trail* with the Lahti Symphony Orchestra is available on BIS-CD-815.

The **Helsinki University Chorus** (YL), founded in 1883, is the oldest Finnish-language choir in Finland. The worldwide reputation which YL enjoys today is due to its extensive foreign tours and numerous recordings. The choir made its first lengthy tour to Europe in the 1930s. In addition to innumerable concerts given in Europe, the choir has also undertaken seven long tours in North America and two in the Far East. The repertoire of YL extends from medieval music to the very latest modern works, and the choir is equally at home in popular music. Throughout its

existence, YL has worked together with leading Finnish composers. Ever since the reign of YL's first conductor, P.J. Hannikainen, the choir has been directed by key figures in Finnish music such as Heikki Klemetti, Selim Palmgren, Martti Turunen, Ensti Pohjola, Heikki Peltola and, since 1980, Matti Hyökki.

The **Lahti Symphony Orchestra** (*Sinfonia Lahti*) was founded in 1949 to maintain the traditions of the orchestra established in 1910 by the society Lahti Friends of Music. In recent years the orchestra has developed into one of the most notable in the Nordic countries under the direction of its conductor Osmo Vänskä (chief guest conductor 1985-88, chief conductor since 1988). It has won the renowned *Gramophone* Award and other international accolades for its recordings of the original versions of the Sibelius *Violin Concerto* (BIS-CD-500) and the original version of the *Fifth Symphony* (BIS-CD-800), the Grand Prix of the Académie Charles Cros (1993) for its recording of the complete score to Sibelius's *Tempest* (BIS-CD-581) and the Cannes Classical Award (1997) for its recordings of Sibelius's *Wood-Nymph* (BIS-CD-815) and original version of the *Fifth Symphony* (BIS-CD-800). As well as playing regularly in symphony concerts, opera performances and recordings, the orchestra has an extensive development programme for children's and youth music. Among the orchestra's many recordings of modern Finnish music are the complete orchestral works of Joonas Kokkonen and an ongoing series of recordings featuring music by its composer-in-residence, Kalevi Aho.

Sinfonia Lahti presents weekly concerts in the Lahti Concert Hall (architects Heikki and Kaija Siren, 1954) and in the Church of the Cross (Alvar Aalto, 1978); this church is also the venue for all the orchestra's recordings. Since March 2000 the orchestra's home has been the purpose-built Sibelius Hall in Lahti. The orchestra also appears regularly in Helsinki and has performed at numerous prestigious festivals. The orchestra has toured in Western Europe, the USA and Japan and also performs regularly in St. Petersburg. The Lahti Symphony Orchestra records regularly for BIS.

Osmo Vänskä (b. 1953) began his professional musical career as a respected clarinetist, occupying the co-principal's chair in the Helsinki Philharmonic Orchestra for several years. After studying conducting at the Sibelius Academy in Helsinki, he won first prize in the 1982 Besançon International Young Conductor's Competition. His conducting career has featured substantial commitments to such orchestras as the Tapiola Sinfonietta and Iceland Symphony Orchestra; currently he is music director of the Lahti Symphony Orchestra in Finland and chief conductor of the BBC Scottish Symphony Orchestra in Glasgow.

He is increasingly in demand internationally to conduct orchestral and operatic programmes, and his repertoire is exceptionally large – ranging from Mozart and Haydn through the Romantics (including Nordic composers such as Sibelius, Grieg and Nielsen) to a broad span of 20th-century music; his concert programmes regularly include world première performances. His numerous recordings for BIS – many of them with the Lahti Symphony Orchestra – continue to attract the highest acclaim.

Lasse Pöysti, narrator

1800-luvun viimeisellä vuosikymmenellä Suomen asema Venäjän valtakunnan autonomisena suuriruhtinaskuntana kävi koko ajan uhatummaksi. Tsaari Aleksanteri III:n ollessa vielä vallassa vuonna 1890 Suomen itsenäisen postilaitos ei lakkautettu, ja Venäjän ja Suomen välille oltiin muodostamassa talous- ja rahaliittoa, vaikkakaan suunnitelmaa ei koskaan toteutettu. Tsaari Nikolai II:n astuminen valtaistuimelle vuonna 1894 antoi uuden syysäksen venäläistämistoimenpiteille, ja muutamaa vuosikymmenen rauhallisen poliittisen ajanjakson jälkeen vastarinta alkoi tiivistyä. Erilaiset isänmaalliset ilmat ja kuvaemat tulivat suosituiksi – niiden järjestäminen oli hienostunut tapa kiertää voimalla olevia sensuurisäädöksiä.

Vuonna 1898 Nikolai II nimitti kenraali Nikolai Ivanovitš Bobrikovin (1839-1904) Suomen kenraalikuvernööriksi. Bobrikov ehdotti hetimiten Suomen ja Venäjän asevoimien yhdistämistä, venäjän kielen määräämistä viralliseksi virastokieleksi, suomen ja ruotsin tilalle, Suomen rahajärjestelmän lakkauttamista, venäläisten sanomalehtien perustamista Suomeen sekä kenraalikuvernöörin vallan kasvattamista.

Vuoden 1899 helmikuun 15. päivänä julkaistiin ”helmikuun manifesti”, jolla pyrittiin rajoittamaan Suomen senaatin valtaa sekä supistamaan kokoonntumis- ja sananvapautta. Nämä suunnitelmat aiheuttivat hyvin paljon levottomuutta, ja kahden viikon aikana ylioppilait keräsivät joka puolelta Suomea adressin, jonka allekirjoitti yli puolet suomalaisista, kaikkiaan 523.000 kansalaista. Mutta sekään ei auttanut: tsaari ei ottanut adressia tuovaa valtuuskuntaa vastaan ja venäläistämisprosessi jatkui entiseen malliin.

Samoihin aikoihin Sibelius, josta avioiduttuaan Aino Järnefeltin kanssa vuonna 1892 oli tullut tunnetun suomenkielisen suvun jäsen, tuli vedetyksi yhä enemmän mukaan nuorsuomalaisiin taidepiireihin, joilla oli kansallismielisiä pyrkimyksiä. Keskeisen ryhmän jäseniä olivat mm. kirjailijat Juhani Aho, Minna Canth ja Eino Leino sekä taidemaalarit Akseli Gallén (sittemmin Gallen-Kallela) ja Pekka Halonen. Ryhmä perusti sanomalehden nimeltä *Päivälehti* (nykyisen *Helsingin Sanomien* edeltäjä) sekä aikakauslehden *Nuori Suomi*. Sibelius myötävaikutti hank-

keeseen merkittävästi säveltämällä isänmaallista musiikkia ja johtamalla ”kansankonsertteja”. Sibeliuksen musiikki yhdistettiinkin niin innokkaasti kansallisaateeseen, että monet hänen täysin ohjelmattomat teoksensa, ilmeisimpänä esimerkkinä *toinen sinfonia* (1902), pakotettiin isänmaallisuuden muuttiin.

Oikeastaan kuitenkin vain harva Sibeliuksen teoksista sisältää suoria viittauksia itsenäisyyskamppailuun. Huomattavasti suurempi osa kappaleista on saanut innoituksensa suomalaisen kansantaruston maailmasta, kun taas *viulukonserto* ja seitsemän sinfoniaa ovat absoluuttista musiikkia, vailla minkäänlaista ohjelmaa. Sitä paitsi, monet isänmaallisista teoksista – monisäkeistölliset marssilaulut, kuorokappaleet ja niin edelleen – ovat musiikillisesti yksinkertaisempia kuin muista lähteistä innoituksensa saaneet teokset. Epäilemättä Sibelius halusi pitää musiikkinsa harrastajaesittäjien taitojen rajoissa ja oli siten taipuvainen suosimaan yksinkertaisia rytmejä ja usein toistuvia unisonoja kuoromusiikissaan.

Paradoksaalista kyllä, siihen aikaan, kun suuri osa Sibeliuksen isänmaallisesta musiikista syntyi, hänen työnsä sai eniten vaikutteita venäläisiltä säveltäjiltä. Tuolloin Helsingin ja Pietarin välillä oli läheiset kulttuurisuhteet, ja monia venäläisiä muusikoita kuten Glazunov, Anton Rubinstein, Arenski, Kalinnikov ja Rimski-Korsakov, poikkesi Suomen pääkaupungissa. Tšaikovskin teokset olivat jo muutamaa vuotta kiinnostaneet Sibeliusia ja jättäneet jälkeensä hänen musiikkiinsa. Kuten Sibelius itsekin huomautti, ”tuossa mieheessä on paljon, jonka tunnistan itsensäni”.

Sanomalehdistön päivinen musiikki (1899)

Bobrikovin hallintokaudella Suomen lehdistö joutui sen suurin alaiseksi ja joissakin tapauksissa lehtien julkaiseminen estettiin. Moni lehti joutui lopettamaan toimintansa, ensiksi koeajaksi, sitten kokonaan. Vuoden 1899 syyskuussa *Päivälehti*, nuorsuomalaisen julkaisu, suljettiin moneksi kuukaudeksi.

Helsingissä järjestettiin 3.–5.11.1899 tilaisuuksia, joiden tarkoitus oli kartuttaa sanomalehdistön eläkerahaston varoja – mutta tämä oli vain näennäinen tavoite.

Valepuvun suojassa koottiin voimia lehdistönvapauden puolustamiseksi. Kolmen päivän julkisten tapahtumien huipennus oli juhlailla (4.11.) Svenska Teaternissa, jossa esitettiin teatterin voimamiehen, näytelmäkirjailija ja dramaturgi Kaarlo Bergbomin (1843-1906) kokoama kuvaelmasarja Suomen historiasta. Bergbom oli perustanut Suomalaisen Teatterin, jossa hän järjesti myös suomenkielisiä oopperaesityksiä. Kolme vuotta Sanomalehdistön päivien juhlallisuuksien jälkeen Suomen Kansallisteatterin uuden talon vihkiäiset kruunasivat hänen uransa.

Sibelius oli Sanomalehdistön päivien aikaan jo niin tunnettu säveltäjä, että vaikutusvaltaisen kriitikko Karl Flodin saattoi kirjoittaa: ”Vaikka nuori säveltäjä syystä tai toisesta muuttaisi musiikillista ilmasuaan tai, tämän vastapainoksi, jäisi siihen, missä hän nykyään seisoo, on hän antanut merkittävän panoksensa suomalaiselle musiikin historialle sekä piirtänyt profiilinsa isänmaallisten kulttuuri-ilmidiöiden taustaa vasten niin terävästi, että häntä voi syystäkin pitää jo sinänsä taitelijaluonteena, suurimman mahdollisen huomion arvoisena.” (*Ateneum*, 14.1.1898) Niinpä Bergbomille olikin itsestäänselvyys pyytää Sibeliusia kirjoittamaan musiikkia tähän tapahtumaan. Hän sävelsi alkusoiton, musiikkia jokaisen kuvaelman johdannoksi sekä muutaman tahdin soittotavaksi viidennen kuvaelman aikana. Sibelius-tutkija Karl Kilpeläinen on huomauttanut, että vielä yksi kappale, *Tiera* vaskipuhaltimille ja lyömäsoittimille, oli tarkoitus jossakin vaiheessa sisällyttää *Sanomalehdistön Päivien musiikkiin*.

Juhlailtamen ohjelman avasivat puheet sekä suomeksi että ruotsiksi. Kuvaelmasarjan täydentävät tekstit oli tilattu erikseen nuorelta, erinomaiselta runoilijalta ja kirjailijalta Eino Leinolta (1878-1926), mikä oli sikäli yllättävää, että Leino, vaikka olikin mukana Sibeliusen taiteilijapiirissä, ei ollut hyvissä väleissä Bergbomin kanssa. Leino ei saanutkaan tekstejä ajoissa valmiiksi, joten täydennystyön teki Jalmari Finne (1874-1938), monipuolinen kulttuurihahmo, joka taisi niin kirjoittamisen, dramaturgian, kääntämisen kuin säveltämisenkin. Alkuperäistekstejä säilytetään Suomen Valtionarkistossa.

Sanomalehdistön Päivien musiikki oli laatuun Sibeliusen toinen, sillä jo kuusi vuotta aiemmin, vuonna

1893, hän oli säveltänyt ”Kuvaelmamusiiikkia Viipurilaisen Osakunnan Juhla Arpajaisiin Kansanaiistuksen hyväksi Viipurin läänissä”, joka sittemmin tunnetaan paremmin *Karelia-musiikkina*, josta taasen on erotettu suosittu *Karelia-sarja*. *Karelia*-musiikin kantaesitys oli ollut Helsingin sosietetin vuoden kokohkohta, ja samalla tavoin kuultiin ensikerran, myytiin nopeasti loppuun. Sibelius johti itse Filharmoonien Seuran orkesteria ja niitä varten, jotka olivat jääneet oven ulkopuolelle marraskuun neljäntenä, järjestettiin uusintesitys kaksi päivää myöhemmin.

Toisin kuin *Karelia*-musiikki, *Sanomalehdistön Päivien musiikki* on sävelletty pelkästään soittimille. Se alkaa juhlallisella *Preludiolla*, jolle fanfaarit antavat olemaimaisuutta; soittinnuussa puu- ja vaskipuhaltimet. Mikäli tämän osan tarkoituksena oli hiljentää juhlailtamien yleisö, niin se ei siinä onnistunut. Ensimmäisessä kuvaelmassa Väinämöinen istuu kivellä kannella soittaen. Väinämöinen laulua ”eivät kuuntele vain Kalevalan ja Pohjolan kansat vaan luonnon voimatkin” (*Hufvudstadsbladetin* arvostelusta, 5.11). Sibelius ei yrittäkään jäljitellä Väinämöisen kanteletta tai runonlaulua tässä väkevässä ja energisessä kappaleessa. Se saattaisi jopa olla itsenäinen alkusoitto (muokatusta assuassa, sarjan *Scènes historiques*, opus 25, aavusnumerona sen nimi on *All’Overture*). Väinämöinen on perinteisesti kuvattu vanhaksi mieheksi, mutta Sibeliusen musiikki on luonteeltaan heleää ja eloisaa. Niin ikään sittemmin hylätynsä tullen *Kalevalaan* perustuneen *Veneen luominen* -oopperansa suunnitelmassa Sibelius oli halunnut kuvata Väinämöisen nuorekkaaksi sankariksi.

Toisessa kuvaelmassa ”Piispa Henrik on kastanut nuoren suomalaisen heimopäällikön ja toisia on odottamassa kastetta” (*Hufvudstadsbladet*). Piispa Henrik otti osaa niin sanottuun ensimmäiseen ristiretkeen Suomessa vuonna 1155 Ruotsin Erik-kuninkaan rinnalla; molemmat julistettiin sittemmin pyhimyksiksi. Pyhäksi Henrikiksi (Suomen suojelupyhymys) ja Pyhäksi Eerikiksi (Ruotsin suojelupyhymys). Perimätiedon mukaan Henrikin murhasi seuraavana vuonna talonpoika Lalli Köyliönjärven jäällä. Kuvaelmassa kolme enkeliä antaa Suomen kansalle ristin, palmun ja Raamatun. Musiikki soi etupäässä rikkaasti ja

voimakkaasti, ja neljä kertaa kappaleen alkupuolella kaajahtava kello luo uskonnollisen juhlan tunnelmaa.

Kolmas kuvaelma on tunnelmaltaan kepeämpi ja antaa välähdyksen ”Juhana-herttuan hovista” Turun linna-ssa, 1550-luvulta (Turku oli Suomen pääkaupunki aina vuoteen 1812). Juhana (1537-92), Ruotsin kuninkaan Kustaa Vaasan toinen poika, oli tuohon aikaan Suomen herttua; vuonna 1568 hänestä tuli Ruotsin kuningas Juhana III. Juhanan vaimo Katariina Jagellonica oli Puolan kuninkaan Sigismund II Augustin sisar, mutta Sibeliuksen musiikissa on kuitenkin espanjalaista sävyä. Vuoden 1911 uudistetussa laitoksessa osa sai uuden nimen *Festivo*, esitysmerkintänä *Tempo di Bolero*. Musiikin espanjalaisu-luonne korostui uudessa versiossa, kun säveltäjä liitti kas-tanjetit täydentämään lyömäsoittimia. Kuvaelman juhalli-suuksien aikana Juhana-herttua vakuuttaa rakkauttaan Suomelle ja toivettaan tehdä maasta ilon työssä.

Neljäs kuvaelma, ”Suomalaiset kolmikymmenvuotis-sessa sodassa” (1618-48): Kukkulalta kiiruhtaa nuoria suomalaisia talonpoikia kohti kamppailua. Taistelun henki ohjentaa heille sodan tannuksen, uskonvapauden lipu.” (*Hbl*). Musiikki alkaa alakuloisella menuetilla, jonka fan-faarit katkaisevat äkisti. Niin tässä kuin myöhemmässä synkässä jaksossa, jota Erik Tawaststjerna kutsuu ”tais-telumusiikiksi”, melodiset hahmot ja rytmit ennakoiivat *kolmannen sinfonian* (1907) ensimmäistä osaa, vaikkakin soinnutus ja musiikillinen luonne ovat hyvin erilaisia. Osa loppuu valoisaan, juhlliseen marssiin.

Vuonna 1700, Ruotsin-vallan aikaan, syttyi suuri Pohjan sota: venäläiset hyökkäsivät maahan, valtasivat Viipurin vuonna 1710 ja miehittivät koko senaikaisen Suo-men vuonna 1713. Tämä väkivaltainen ja tuhoisa miehitys, Isokivihaksi kutsuttu, kesti aina vuoteen 1721; venäläiset eivät pelkästään pitäneet suomalaista väestöä kauhun val-lassa, vaan myös peräytyi Ruotsin armeija sai kärsiä huo-mattavia tappioita. Uudenkaupungin rauhan (1721) ehdot saneli Venäjä, ja Ruotsi-Suomi menetti Suomen kaak-koisosan viholliselleen. Tämä Suomen historian jakso on viidennen kuvaelman aihe: ”Suomi-äiti istuu palelevan lapsensa kanssa kinoksessa. Sota, nälkä, pakkakanen ja kuolema uhkaavat tytön tuhota heidät” (*Hbl*). Osan te-

maattinen aineisto näyttää Sibeliuksen murheellisimmil-laan ja luo tiheää romantiikan ajan tyylistä jännitettä. Tu-kittujen käyrätorvien esittämä aihe on peräisin 1890-luvun alun luonnoksesta, jossa se oli kirjoitettu viululle ja pia-nolle. Johdannon lisäksi Sibelius kirjoitti tähän kuvael-maan lyhyen kappaleen – neljä tunnelmallista jousisointua, jotka esitetään *pianissimo* – soitettavaksi kuvaelman ai-kanä.

”Suomi herää” oli juhlaillan suuri huipennus. *Hufvud-stadsbladetin* mukaan ”synkeät vallat eivät ole onnistuneet panemaan kauheita uhkausten täytäntöön. Suomi herää. Historian lehtiä kirjoittavien aikakauden henkien joukosta nousee yksi, joka kertoo Aleksanteri II:n tarinaa. Tämän bavahtumisen ajan muistoja nousee esiin. Runotartaan kuunteleva Runeberg, Snellman puhumassa herätyksen sanoja ylioppilaille, Lönnrot merkitsemässä muistiin kahden laulajan runoja, ensimmäisten valtiopäivien lehti puhemiestä, kansakoulu, ensimmäinen rautatieveturi.”

Sibelius suunnitteli muokkaavansa *Sanomalehdistön päivien musiikin* konserttikäyttöön ja aloitti finaalista, ”Suomi herää”, josta uuden lopun ja muutamien tempo-muutosten ja dynamiikan tarkistusten myötä tuli *Finlandia*, ehkäpä hänen suosituin teoksensa. Kun muistaa, kuinka laajasti hän muutti *viulun* *konsertoon*an, *Lemminkäissarjaa* ja *Valse tristet*, puhumattakaan *viidennessä sinfoniasta* joitakin vuosia myöhemmin, on hämmästyttävää, kuinka vähän hän päätti muuttaa *Finlandiaa*. Muutamia vuosia myöhemmin hän merkitsi päiväkirjaansa: ”Miksi tämä sävelruno miellyttää? Kaiketi ’plein air’ -tyylinsä takia. Se on tosiaan pelkästään ’ylhäältä annetuista’ teemoista rakennettu. Sillkää inspiraatiota.”

Sibelius johti konserteissa erilaisia yhdistelmiä *Sanomalehdistön päivien musiikista*, mutta joulukuun 14. päi-vänä 1899 pidetyssä Robert Kajanuksen johtamassa sinfonia-konsertista lähtien tuli voimaan lopullinen valikoima: ensiksi *Preludio* ja kuvaelma 1 (nimellä *All’Overtura*), sitten kuvaelmat 4 (*Scena*), 3 (*Quasi Bolero*) sekä 6 (*Finale*). Tuon konsertin sarjan osien nimet eivät juurikaan muuttuneet tarkennetuissa, painetuissa partituureissa, joten voikin olettaa, että nytkin – kuten *Karelia*-musiikin kanssa – Kajanuksen terävä vaisto on saattanut ohjata säveltäjää

löytämään parhaiten konsertissa toimivan kokonaisuuden. Jo ilmeisesti näitä varhaisia konsertteja varten Sibelius muokkasi ”Suomi herää” -osan hieman hätköidyiltä tuntuvaa alkuperäisen lopun korvaten sen koko hymnin uudella esiintymisellä, tällä kertaa vaskien täydessä mahtavuudessa. Kun teos kustannettiin seuraavana vuonna *Finlandia*-nimisenä, tämä jakso oli tiivistetty meille tutuksi, tehokkaaksi konserttipäättännöksi.

Vuoden 1909 lopulla Sibelius pohti kustantajansa Breitkopf & Härtelin rohkaisemana *Sanomalehdistön päivien musiikin* uudelleenmuokkaamista: ”olisi helppo tehdä sarja Carelian-tyyliin”. Kuitenkin vasta vuoden 1911 syyskuussa hän muokkasi loput kolme osaa – ensimmäisen, neljännen ja kolmannen kuvaelman – ja julkaisi ne nimellä *Scènes historiques*. Hänen kaotettisessa opusluettelossaan numero 25 – sopivasti *Finlandian* vieressä – oli yhä vapaana, joten säveltäjä luovutti sen uudelle sarjalle. Nyt muutokset olivat laajempia kuin *Finlandiassa*: säilyttämällä alkuperäiset teemat ja musiikin luonteen, Sibelius tiukensi niiden rakennetta ja hioi soitinnusta. Toisella *Scènes historiques* -nimisellä sarjalla, opus 66 (1912) ei ole mitään yhteyttä *Sanomalehdistön* päivien musiikkiin.

Jäänlähdt Oulujoesta, opus 30

Jäänlähdt Oulujoesta esitettiin ensikerran Savo-Karjalaisen osakunnan arpajaisjuhlassa Helsingissä 21.10.1899. Säveltäjä johti itse Filharmonisen Seuran orkesteria ja kertojana esiintyi Axel Ahlberg. Teos on sävelletty Zachris (Sakari) Topeliuksen (1818-1898) vuodelta 1856 olevaan runoon, joka oli kirjoitettu tsaari Aleksanteri II:n kunniaksi eikä se kiinnittänyt venäläisen sensuurin huomiota. Vuoden 1899 poliittisessa ilmastossa ei voinut olla epäilystäkään sen tarkoituseristä – erityisesti, kun sen kantaesitystä seurasi *Ateenalaisten laulu* kuvaelmana, jonka esittäjät oli puettu muinaiskreikkalaisiin asuihin. Kaikkien Sibeliuksen melodraamojen nuotteissa ei ole annettu selkeitä ohjeita siitä, miten puhutun tekstin tulisi liittyä musiikkiin, mutta *Jäänlähdon* säilyneessä alkuperäiskäsikirjoituksessa kertojan osuudet on merkitty tarkkaan. Tarvittavat orkesterivoimat ovat samanlaiset kuin Sibeliuksen muissakin tämänaikaisissa teoksissa: kahdet puupuhall-

timet, neljä käyrätorvea, kolme trumpettia, kolme pasuunaa, tuuba, patarummut ja jouset.

Tyylillisesti *Jäänlähdt* on *Finlandian* lähisukulainen (erityisesti pauhaavissa vaskisoinnuissaan), ja onkin aihetta olettaa, että Sibelius työskenteli molempien teosten kimpussa samanaikaisesti: voi jopa pohtia, onko hän käyttänyt *Jäänlähdtä* joidenkin *Finlandian* aiheiden ja soitinten koekehtänä. *Finlandian* hymnin tavoin *Jäänlähdon* loppujakson seesteinen *adagio*-taite irrotettiin vuonna 1913 itsenäiseksi kuorokappaleeksi. Lapsikuoroteoksena se sai nimen *Neiden aurok* (*Seudut henki*).

Lausuja esiintyy teoksen alussa ja lopussa; sanat erotetaan paikoin dramaattisin soinnuin, paikoin taas vain vähäisin orkesterin kuiskaus tukee niitä. Kuoro-osuus on usein unisonossa, kun taas orkesteriosuudessa on paljon Sibeliuksen tämän vaiheen tunnusomaisia piirteitä kuten esimerkiksi vaskifanfaarit, pieni, mutta ilmeikäs sellosoolo, sorisevat jousitremolot ja synkopoidut säestyskuviot. Tämä voimakas, paikoin hyvin jännittävä kappale on jäänyt harvinaisuudeksi konserttilavoilla.

Kolme laulua kuorolle ja orkesterille, opus 31

Sibeliuksen opusnumerointi on usein epäjohtonmukaista eikä se onnistu usinkaan heijastamaan teosten oikeita syntyäikoja. Opuksen 31 kolme laulua ovat hyvä esimerkki tästä: niitä ei sävelletty samanaikaisesti eikä niiden tarkoitus ollut muodostaa omaa sarjaa.

Laulu Lemminkäiselle syntyi vuonna 1896 ja sai kantaesityksensä joulukuun 12. päivänä Ylioppilaskunnan Laulajien (YL) ja orkesterin voimin, johtajana Jalmari Hahl. Tuolloin sitä mainostettiin hieman eri nimellä *Lemminkäisen laulu*. Huimapäät Lemminkäinen on yksi *Kalevalan* sankareista – kansalliseepos oli jatkuva innoituksen lähde Sibeliukselle – mutta tämän laulun teksti ei ole *Kalevalasta*. Sen on sen sijaan kirjoittanut kirjailija, kääntäjä ja kustantaja Yrjö Weijola (1875-1930). Laulun alkufanfaarit ja pääteema löytyvät myös *Lemminkäissarjan* viimeisestä osasta, *Lemminkäisen paluu kotiin*onelle; sarja sai kantaesityksensä 13.4.1896. Sibelius kuitenkin hylkäsi tämän jakson muokatessaan sarjaa. Tyylillisesti kappaletta voisi verrata romantiikan ajan oopperan metsästyskuoroihin.

Sellaiset eivät kuitenkaan ole tyypillistä Sibeliusta, mutta hänen tämän lajin ainoassa teoksessaan, yksinäytöksisessä oopperassa *Neito tornissa*, joka kantaesitettiin vain kuukautta ennen *Laulua Lemminkäiselle*, on hätkähdyttävän samanlainen kuorokohtaus (*Nu i skogen vårens vindar susa...*).

Har du mod? (*Elon taistohon käy*) on myöhempi teos vuodelta 1904. Sibelius teki siitä lukuisia sovituksia kuorolle sekä orkesterille tai pianolle, ja 1911-12 hän muokkasi sitä uudelleen liittäen siihen viehkeämmän johdannon. Tällä CD:llä kuulemme alkuperäisen version kaksille puupuhaltimille, neljälle käyrätorvelle, kahdelle trumpetillemme, kolmelle pasuunalle, tuuballe, lyömäsoittimille sekä jousille, jotka säestävät mieskuoroa. Sanat on kirjoittanut runoilija Josef Julius Wecksell (1838-1907), joka vietti suurimman osan aikuisiästään maanpaossa. Sibelius oli aikaisemmin säveltänyt Wecksellin lyyristä runoutta – yksinlaulut *Marssnön* (opus 36 nro 5; 1900) *Demanten på marssnön* (*Timantti hangella*), opus 36 nro 6; 1900) sekä *Var det en dröm* (*Untako vain?*), opus 37 nro 4; 1902), mutta tämän runon teksti on paljon voimallisempi, luonteeltaan miltei tyly, mitä kuoron unisono hyvin korostaa. Johdantotahtien jälkeen orkesterilla on puhtaasti säestyksellinen tehtävä. *Har du mod?* -laulun kantaesititv mieskuoro Muntra Musikanter ja Filharmonisen Seuran orkesteri seuralähtäjän johdolla helmikuun 8. päivänä 1904. Tämä suorasukainen marssilaulu ei ollut illan ainoa uutuusteos: Sibeliuksen *viulukonserton* alkuperäisversio sai vähemmän onnistuneen kantaesityksensä samassa konsertissa.

Ateenalaisten laulukin kantaesitettiin samassa konsertissa kuin suuri sinfoninen teos, tässä tapauksessa ensimmäinen *sinfonia*, Helsingissä 26.4.1899. Sibelius johti Akademiska Sångföreningen -mieskuoroa, poika-kuoroa sekä Filharmonisen Seuran orkesterista koottua yhtyettä ja teos sai välittömästi maitavan menestyksen. Teksti on ruotsalaisen Viktor Rydbergin (1828-1895) runosta *Dexippos*, jonka tapahtumat on sijoitettu Ateenaan, vuodelle 267 j.Kr. Runo julkaistiin Rydbergin ensimmäisessä kokoelmassa vuonna 1882. Runo maalaa kuvan Kreikan kulttuurin ja sivistyksen taistelusta barbaa-

risia persialaisia vastaan – suomalaisesta näkökulmasta verrattavissa Suomen ja Venäjän väliseen tilanteeseen. Muutamassa kuukaudessa *Ateenalaisten laulusta* tuli venäläisen sensuurin tiuketessa vapaudensymboli ja sitä esitettiin erilaisina sovituksina lukemattomissa tilaisuuksissa. Sibelius teki itse useita sovituksia vuonna 1899, pianolle, pianosäestykselliselle poika- ja miesäänille (molemmat E-duurissa, valinnaissoittimena harmoni), sekä poika- ja miesäänille, vaskiseptille ja lyömäsoittimille (kustannettu laitos, Es-duuri). Alkuperäinen E-duuri-versio on sävelletty poika- ja miesäänille, kaksille puupuhaltimille, täydelle orkesterin vaskisektiolle, lyömäsoittimille ja kontrabassoille. Tätä versiota, jota Sibelius kuvasi kirjeessään kustantajalleen Breitkopf & Härtelille ”paremmiin konserttiin sopivaksi” kuin vaskisovitusta, on säilytetty Helsingin kaupunginorkesterin nuottikarkistossa. Tämä on sen ensimmäinen levytyks.

© Andrew Barnett 2000

Näyttelijä ja ohjaaja **Lasse Pöysti** on syntynyt 24.1.1927 Sortavalassa. Pöystillä on takanaan pitkä näyttelijänura sekä näyttämöllä, elokuvissa että radiossa. Hän on ollut näyttelijänä Helsingin ruotsalaisessa teatterissa (1942-44), Suomen kansallisteatterissa (1944-52), Intiimteatterissa (1952-55), Lilla teaternissa (1956-74) sekä tv-teatterissa (1963-68). Pöysti on tunnettu myös teatterinjohtajana (Lilla teatern 1967-74, Tampereen työväen teatteri 1974-81, Kungliga Dramatiska Teatern/Tukholma 1981-85). Lasse Pöystin lahjakkuus on tunnustettu myöntämällä hänelle viisi ”Jussi-patsasta” sekä useita muita kulttuuri-palkintoja. Hän on myös kirjoittanut monia kirjoja, mukaanluettuna hänen omat muistelmateoksensa. Hänen levytyksensä Sibeliuksen *Metsänhaltija* on saatavana BIS levy-yhtiöltä (BIS-CD-815).

Ylioppilaskunnan Laulajat (YL) perustettiin vuonna 1883 ja se on Suomen vanhin suomenkielinen kuoro. Kuoro on saavuttanut maailmanmaineensa lukemattomilla ulko-maankiertueillaan ja useilla levytyksillään. Ensimmäisen pitkän kiertueensa Eurooppaan kuoro teki jo vuonna 1930.

Monien Euroopan-matkojensa lisäksi YL on tehnyt seitsemän pitkää Pohjois-Amerikan kiertuetta sekä kaksi Kaukoidän-matkaa. YL:n ohjelmisto kattaa teoksia keskiajalta aina kantaesityksiin asti ja kuoro poikkeaa mieluiten myös kevyen musiikin maisemissa. Koko olemassaolonsa ajan YL on työskennellyt tunnetuimpien suomalaissäveltäjien kanssa Sibeliuksesta alkaen. Jo kuoron ensimmäisen johtajan, P.J.Hannikaisen kaudesta lähtien kuoron johtajina ovat olleet maan parhaat voimat kuten Heikki Klemetti, Selim Palangren, Martti Turunen, Ensti Pohjola, Heikki Peltola ja vuodesta 1980 Matti Hyökki.

Sinfonia Lahti (Lahden kaupunginorkesteri) perustettiin vuonna 1949 vaalimaan vuonna 1910 toimintansa aloittaneen Lahden Musiikintäviöiden orkesterin perintettä. Kapellimestari Osmo Vänskän johdolla (päävierailija 1985-88, taiteellinen johtaja 1988-) orkesterista on tullut yksi Pohjoismaiden merkittävimmistä. Se on voittanut useita kansainvälisiä levyypalkintoja, *Gramophone* Awardin vuosina 1991 (Sibeliuksen *viulukonserton* alkuperäisversion ensilevytyös, BIS-CD-500) ja 1996 (Sibeliuksen *viidennen sinfonian* alkuperäisversion ensilevytyös, BIS-CD-800), vuonna 1993 Académie Charles Crosin Grand Prix du Disquen (Sibeliuksen *Myrskyn* kokonaislevytyös, BIS-CD-581) sekä vuonna 1997 Cannes Classical Awardin kahdesta levystään (Sibeliuksen *Metsänhaltijan* ensilevytyös, BIS-CD-815; *viidennen sinfonian* alkuperäisversion ensilevytyös, BIS-CD-800), minkä lisäksi orkesteri on saanut lukuisia muita kansainvälisiä ja kansallisia tunnustuksia. Sinfonia Lahti on levyttänyt erittäin paljon uutta suomalaista musiikkia: jo valmiina on orkesterin kunniajäsenen Joonas Kokkonen orkesterituotannon kokonaislevytyös ja tekeillä mm. orkesterin oman säveltäjän Kalevi Ahon tuotannon taltiointi BIS-yhtiölle.

Sinfonia Lahti esiintyy säännöllisten sinfoniakonserttien ohella oopperaorkesterina, minkä lisäksi sillä on oma, mittava lasten ja nuorten musiikkikasvatusohjelma. Viikoittaiset konserttinsa orkesteri pitää Lahden konserttitalossa (arkkitehdit Heikki ja Kaija Siren, 1954) sekä Ristinkirkossa (Alvar Aalto, 1978), jossa tehdään myös kaikki levytykset. Kevästä 2000 orkesteri työskentelee

omassa, uudessa kotisalisissaan, varta vasten rakennetussa Sibeliuksen-talossa Vesijärven rannalla. Orkesteri esiintyy säännöllisesti Helsingissä, ja se on konserttoinut useilla musiikkijuhlilla, mm. Helsingin Juhlaviikoilla, uuden musiikin Helsinki Biennalessa, Lahden kansainvälisellä Urkuviikolla sekä Stockholm New Music -festivaalilla. Orkesteri on tehnyt konserttimatkoja Keski-Eurooppaan, Yhdysvaltoihin ja Japaniin minkä lisäksi se on usein esiintynyt myös Pietarissa. Sinfonia Lahti on 1980-luvun lopulta lähtien levyttänyt BIS:lle kaikkiaan jo yli 30 levyä.

Osmo Vänskän (s. 1953) musiikillinen ammattiura alkoi klarinetistina, ja hän toimi useita vuosia mm. Helsingin kaupunginorkesterin klarinettiryhmän varajohdajana. Opiskeltuaan orkesterinjohtoa Sibeliuksen-Akatemiassa hän voitti vuonna 1982 Besançonin kansainvälisen kapellimestarikilpailun. Hän on vierailut laajalti, Euroopan lisäksi mm. Japanissa, Yhdysvalloissa ja Australiassa. Hän on ollut vuodesta 1988 Sinfonia Lahden taiteellinen johtaja ja on nykyään myös Glasgowissa toimivan BBC Scottish Symphony Orchestran ylikapellimestari. Hän on työskennellyt ylikapellimestarina myös Tapiola Sinfonietissa ja Islannin sinfoniaorkesterissa.

Osmo Vänskän yhä tihteytyvät kansainväliset vierailut vievät häntä usein johtamaan sinfoniaorkesteriden lisäksi myös oopperaa. Hänen ohjelmistonsa on poikkeuksellisen laaja: hän on tunnettu niin Mozartin ja Haydnin kuin suurten romantikkojenkin, erityisesti pohjoismaisten suurten Griegin, Nielsenin ja Sibeliuksen musiikin tulkinnoista, minkä lisäksi hän johtaa jatkuvasti oman aikamme musiikkia – hänen ohjelmistossaan on vuosittain useita suomalaisten ja kansainvälisten säveltäjien kantaesityksiä. BIS-levymerkille Osmo Vänskä on levyttänyt säännöllisesti sekä Sinfonia Lahden että useiden muiden orkesteriden kapellimestarina.

Im letzten Jahrzehnt des 19. Jahrhunderts schien Finnlands Status als eines autonomen Großherzogtums des Russischen Reiches zusehends gefährdet. 1890, unter der Regierung Zar Alexanders III., war das unabhängige finnische Postsystem abgeschafft worden, und Pläne reiften (wenn sie auch letztlich nicht in die Tat umgesetzt wurden), eine Wirtschafts- und Währungseinheit zwischen Finnland und Rußland herbeizuführen. Die Thronbesteigung Zar Nikolaus' II. im Jahr 1894 verschärfte den Prozeß der „Russifizierung“, so daß nach Jahrzehnten politischer Ruhe Widerstandsgestalt aufkeimte. Patriotische Soiréen und Tableaux vivants („Lebende Bilder“ auf der Bühne) wurden populär – ein eleganter Weg, die geltenden Zensurbestimmungen zu umgehen.

1898 ernannte Nikolaus II. den General Nikolaj Iwanowitsch Bobrikow (1839-1904) zum Generalgouverneur Finnlands. Bobrikow plante die Fusionierung der finnischen und russischen Streitkräfte, ferner die Ersetzung der Amtssprachen Finnisch und Schwedisch durch Russisch, die Abschaffung des finnischen Währungssystems, eine Machterweiterung für das Generalgouvernement und die Einführung russischer Zeitungen. Am 15. Februar 1899 wurde das sogenannte „Februar-Manifest“ veröffentlicht, das beabsichtigte, die Macht des finnischen Senats zu reduzieren und sowohl die Rede- als auch die Versammlungsfreiheit zu beschränken. Diese Pläne riefen bei den Finnen natürlich große Unruhe hervor, und so wurde innerhalb von zwei Wochen eine Petition von mehr als der Hälfte der erwachsenen Bevölkerung unterzeichnet – 523.000 Menschen. Doch dies blieb, wie sich herausstellte, ohne Wirkung: Der Zar bekam die Petition nie zu Gesicht, und die Russifizierungspolitik schritt unvermindert voran.

Unterdessen wurde Sibelius, der durch seine Heirat mit Aino Järnefelt im Jahr 1892 Mitglied einer berühmten finnischsprachigen Familie geworden war, zusehends von einem Künstlerkreis mit nationalistischen Bestrebungen angezogen – Nuori Suomi („Junges Finnland“). Zu den Mitgliedern dieser Gruppe gehörten die Autoren Juhani Aho, Minna Canth und Eino Leino sowie die Maler Akseli Gallen-Kallela und Pekka Halonen. Sie gründeten die

Zeitung *Päivälehti* (die Vorgängerin von *Helsingin Sanomat*, Finnlands größter Tageszeitung) und die Zeitschrift *Nuori Suomi*. Mit patriotischer Musik und Konzerten „populärer“ Natur leistete Sibelius einen bedeutenden Beitrag zu diesem Anliegen. Das Bestreben, Sibelius' Musik mit nationalistischen Standpunkten zu verbinden, war sogar so groß, daß patriotische Interpretationen auch gänzlich abstrakten Werken angehängt wurden, wie, um ein offenkundiges Beispiel zu nennen, der *Zweiten Symphonie* (1902).

Tatsächlich aber enthält nur ein überraschend geringer Teil seiner Musik direkte Hinweise auf den Unabhängigkeitskampf. Bei weitem größer ist die Anzahl derjenigen Werke, die ihre Inspiration aus der finnischen Mythologie beziehen, während das *Violinkonzert* und sämtliche sieben Symphonien absolute Musik sind, ohne jegliches Programm. Außerdem sind viele der patriotischen Werke – strophische Marschlieder, Chorstücke usw. – musikalisch simpler als die Werke, die ihre Anregung anderen Quellen verdanken. Zweifelloso wollte Sibelius die Musik den Möglichkeiten von Amateur-Musikern anpassen und favorisierte deshalb einfache Rhythmen und häufigen unisono-Chorsatz.

Paradox ist freilich, daß die Zeit, in der ein Großteil von Sibelius' patriotischer Musik geschrieben wurde – um die Jahrhundertwende –, zugleich die Zeit war, in der Sibelius am meisten von russischen Komponisten beeinflusst war. Damals gab es enge kulturelle Verbindungen zwischen Helsinki und St. Petersburg; viele russische Musiker – unter ihnen Glasunow, Anton Rubinstein, Arensky, Kalinnikow und Rimsky-Korsakow – waren in der finnischen Hauptstadt aufgetreten. Tschairowskys Werke hatten Sibelius einige Zeit lang interessiert und hinterließen Spuren in seiner Musik – wie Sibelius sagte: „Es gibt in diesem Mann viel, was ich in mir selbst wiedererkenne.“

Musik zu den Pressefeiern (1899)

Unter dem Regime Bobrikow unterstand die finnische Presse der Zensur und wurde verschiedentlich vollkommen unterdrückt. Viele Zeitungen wurden eingestellt, an-

fangs für Probephasen, dann vollständig. Im September 1899 wurde *Päivälehti*, die Zeitung der Nuori Suomi-Gruppe, verboten – ein Zustand, der mehrere Monate anhielt. Die Festspiele, die vom 3. bis 5. November 1899 in Helsinki stattfanden, dienten vorgeblich der Geldbeschaffung für die Pensionskasse der Presse, aber das war nur ein recht durchsichtiger Vorwand für den eigentlichen Zweck: Unterstützung für die Pressefreiheit zu sammeln. Zu den öffentlichen Veranstaltungen dieser drei Tage gehörte eine Benefiz-Gala (4. November) im Schwedischen (!) Theater Helsinki mit Tableaux vivants aus der Geschichte Finnlands, geleitet von dem Dramatiker und Regisseur Kaarlo Bergbom (1843-1906). Bergbom hatte das Finnische Theater gegründet und inszenierte finnischsprachige Opernproduktionen; drei Jahre nach der *Musik zu den Pressefeiern* – 1902 – krönte die Eröffnung des neuen Gebäudes des Finnischen Nationaltheaters seine bemerkenswerte Karriere.

Zu jener Zeit war Sibelius als Komponist bereits etabliert genug, daß der einflußreiche Kritiker Karl Flodin schreiben konnte: „Selbst wenn der junge Komponist aus irgendeinem Grunde seine musikalische Physiognomie ändern sollte oder wenn er andererseits an dem Punkt der Entwicklung, den er jetzt schon erreicht hat, stehenbleiben sollte, so hat er doch bereits einen derart bedeutenden Beitrag zur Geschichte der finnischen Musik geliefert und sein Profil vor dem Hintergrund der kulturellen Erscheinungen seines Heimatlandes so scharf definiert, daß er mit Recht als eine individuelle künstlerische Persönlichkeit angesehen werden kann, die größte Beachtung verdient“ (in: *Ateneum*, 14. Januar 1898). Und so war es nahelegend, daß man ihn fragte, ob er Musik zu diesem Anlaß komponieren werde. Er lieferte ein Vorspiel, die Einleitungsmusik zu jedem der sechs Tableaus und einige Takte Begleitmusik zum fünften Tableau. Der Sibelius-Forscher Kari Kilpeläinen hat darüber hinaus vermutet, daß ein weiteres Musikstück – *Tiera*, ein „Tongemälde für Blechbläser und Schlagzeug“ – ursprünglich als Teil der *Musik zu den Pressefeiern* vorgesehen war.

Am Abend der Gala eröffneten Ansprachen in Finnisch und Schwedisch die Veranstaltung. Begleitverse für

die Tableaus waren eigens bei einem hervorragenden jungen Dichter und Romancier, Eino Leino (1878-1926), in Auftrag gegeben worden – eine überraschende Wahl, denn Leino, obschon Mitglied des Künstlerkreises von Sibelius, stand mit Bergbom nicht auf gutem Fuße. Leino stellte die Texte nicht rechtzeitig fertig; sie wurden von Jalmari Finne (1874-1938) vervollständigt, einer vielseitigen Gestalt des Kulturlebens, zu deren Talenten das Schreiben, Übersetzen, Komponieren und die Regie gehörte.

Die *Musik zu den Pressefeiern* war Sibelius' zweite Arbeit dieser Art: Sechs Jahre früher, 1893, hatte er die „Szenische Musik für eine Feier und Lotterie zum Nutzen des Schulwesens in der Provinz Viipuri“ geschrieben, späterhin bekannt als *Karelia*-Musik, der die berühmte *Karelia-Suite* entstammt. Die Premiere der *Karelia*-Musik war ein Höhepunkt in Helsinkis sozialem Kalender gewesen, und der Gala-Abend, an dem die *Musik zu den Pressefeiern* erstmals erklang, war ebenfalls ausverkauft. Sibelius selber dirigierte das Orchester der Philharmonischen Gesellschaft und – für diejenigen, die am 4. November keinen Platz mehr gefunden hatten – ein Wiederholungskonzert zwei Tage später.

Anders als die *Karelia*-Musik ist die *Musik zu den Pressefeiern* durchgehend instrumental. Sie beginnt mit einem zeremoniellen *Preludio* samt Fanfaren, gesetzt für Holz- und Blechbläser allein. Sollte sein Zweck gewesen sein, das geschäftige Gala-Publikum zum Schweigen zu bringen, so schlug dies den Berichten zufolge freilich fehl. Das erste Tableau zeigt, wie „Väinämöinen [der ehrwürdige Magier des *Kalevala*, dem finnischen Nationalepos] entdeckt wird, auf einem Felsen sitzend, Kantele spielend. Nicht nur die Bewohner von Kaleva und Pohjola lauschten verzaubert, sondern auch die Naturgewalten“ [aus einem Bericht vom 5. November in der Zeitung *Hufvudstadsbladet*]. Sibelius macht keine Anstalten, den Klang von Väinämöinens Kantele oder das runische Singen in diesem kraftvollem, ungestümen Stück nachzuahmen; stattdessen könnte es sich um eine abstrakte Ouvertüre handeln (eine revidierte Fassung – die erste der *Scènes historiques* op. 25 – trägt den Titel *All' Overtura*). Väinämöinen wird traditio-

nellerweise als ein alter Mann dargestellt, aber Sibelius' Musik glitzert und funkelt. Ganz ähnlich hatte Sibelius in seiner verworfenen *Kalevala*-Oper *Veneen luominen* (*Der Bau des Schiffes*) beachtigt, Väinämöinen als einen eher jugendlichen Helden zu porträtieren.

Im zweiten Tableau „tauft Bischof Henrik einen jungen finnischen Adelsmann und andere harren ihrer Taufe“ (*Hufvudstadsbladet*). Bischof Henrik nahm teil an dem sogenannten „Ersten Kreuzzug nach Finnland“ im Jahr 1155, zusammen mit dem schwedischen König Erik; beide Männer wurden später heiliggesprochen als St. Henrik (Landespatron von Finnland) und St. Erik (Landespatron von Schweden). Nach der Legende wurde Henrik im folgenden Jahr von einem Bauern namens Lalli auf der gefrorenen Oberfläche des Köyliö-Sees ermordet. Im selben Tableau reichen drei Engel dem finnischen Volk die Symbole Kreuz, Palme und Bibel. Das Klangbild ist vorwiegend dicht und schwer; Glockenläuten – viermal in der ersten Hälfte des Stückes – trägt zu einer Atmosphäre religiöser Feierlichkeit bei. Der Satz endet mit einer großen palgalen Kadenz („Amen“).

Das dritte Tableau ist von wesentlich lichterer Stimmung. In den Jahren um 1550 angesiedelt, stellt es eine Szene „Am Hofe Herzog Johans“ auf Burg Turku dar (Turku war bis 1812 Hauptstadt Finnlands). Johan (1537-1592), der zweite Sohn des Schwedischen Königs Gustav Wasa, war damals Herzog von Finnland; 1568 wurde er König Johan III. von Schweden. Johans Frau, Katarina Jagellonica, war die Schwester Sigismunds II. August von Polen, aber Sibelius' Musik, *Quasi tempo di menuetto*, hat spanisches Flair. In der revidierten Fassung aus dem Jahr 1911 wurde es in *Festivo* umbenannt und *Tempo di Bolero* überschrieben; der spanische Charakter wurde akzentuiert durch Hinzufügen von Kastagnetten zum Schlagwerk. Bei den Festlichkeiten, die das Tableau zeigt, beteuert Herzog Johan seine Liebe zu Finnland und seinen Wunsch, das Land zu einem Ort des Glücks zu machen.

Das vierte Tableau stellt „Die Finnen im 30jährigen Krieg“ (1618-1648) dar. „Von einer Anhöhe eilen junge finnische Bauern zum Kampf. Der Schlachtenrichter händigt ihnen den Schlüssel zum Krieg aus, das Banner der

Freiheit“ (*Hufvudstadsbladet*). Die Musik hebt an mit einem melancholischen Menuett, abrupt unterbrochen von Fanfaren. Sowohl hier als auch in den folgenden düsteren Passagen (Erik Tawaststjerna nannte sie „Schlachtenmusik“), nehmen die melodischen Gestalten und Rhythmen den ersten Satz der *Dritten Symphonie* (1907) vorweg, auch wenn die Harmonien und der musikalische Charakter sehr verschieden sind. Der Satz endet mit einem strahlenden Festmarsch.

Im Jahr 1700, als Finnland unter schwedischer Herrschaft stand, brach der Große Nordische Krieg aus: Die Russen fielen in Finnland ein, besetzten 1710 Viipuri und 1713 den Rest des Landes. Diese Okkupation – „die großen Feindseligkeiten“ genannt – dauerte bis 1721 und war gekennzeichnet von Gewalt und Zerstörung: Nicht nur, daß die Russen die Bevölkerung terrorisierten – auch die zurückweichende schwedische Armee verursachte erhebliche Schäden. Der Friedensvertrag von Usikaupunki, durch den Schweden den südöstlichen Teil Finnlands verlor, wurde von Russen diktiert und 1721 unterschrieben. Dieser Abschnitt aus der finnischen Geschichte war Gegenstand des fünften Tableaus. „Mutter Finnland befindet sich inmitten von Schneewehen, umgeben von ihren erfrorenen Kindern. Krieg, Hungersnot, Kälte und Tod bedrohen sie alle mit großem Unheil“ (*Hufvudstadsbladet*). Das thematische Material dieses Satzes zeigt Sibelius von seiner trauervollsten Seite und erzeugt eine große, romantische Intensität; ein Motiv, das zuerst in den gestopften Hörnern zu hören ist, geht zurück auf ein Fragment für Violine und Klavier aus den frühen 1890er Jahren. Zusätzlich zu der Einführung zu dieser Szene komponierte Sibelius ein kurzes Stück – vier atmosphärische Streicherakkorde im *pianissimo* –, das während des Tableaus erklingt.

„Finnland erwacht“ lautete das große Finale zu dem Gala-Abend. Folgen wir *Hufvudstadsbladet*: „Die Mächte der Dunkelheit, die Finnland bedrängten, waren mit ihre schrecklichen Drohungen nicht erfolgreich. Finnland erwacht. Unter den großen Männern jener Zeit, die die Seiten der Geschichte zieren, erkennt man die Geschichte von Alexander II., und andere Erinnerungen an Finnlands Renaissance regen sich: Runeberg [der Dichter Johan Lud-

vig Runeberg, 1804-77) lauscht seiner Muse. Snellman [der Politiker und Philosoph Johan Vilhelm Snellman, 1806-81] begeistert seine Studenten, Lönnot [Elias Lönnot, 1802-84, der das *Kalevala* zusammentrug] transkribiert die Runen; vier Sprecher des ersten Parlaments, der Anfang der Volksschulbildung und die erste Dampflokomotive sind allesamt verzeichnet.“

Sibelius beabsichtigte, die *Musik zu den Pressefeiern* für den Konzertgebrauch zu bearbeiten, und er begann mit dem Finale, „Finnland erwacht“, das – mit einem neuen Schluß und einigen Revisionen in den Tempobezeichnungen und der Dynamik – *Finlandia* wurde, sein wohl populärstes Werk. Bedenkt man das Ausmaß der Änderungen an Werken wie dem *Violinkonzert*, der *Lemminkäinen-Suite* und *Valse triste* (ganz zu schweigen von seiner *Fünften Symphonie* einige Jahre später), dann erstaunt es, wie wenig er an *Finlandia* änderte. Einige Jahre später, 1911, notierte er in sein Tagebuch: „Warum findet diese Tondichtung solchen Anklang beim Publikum? Ich nehme an, wegen ihres Pleinair-Stils. Die Themen, auf die sie gebaut ist, stellen sich unmittelbar ein. Reine Inspiration.“

Sibelius dirigierte verschiedene Satzkombinationen aus der *Musik zu den Pressefeiern* im Konzertsaal, aber erst mit einem von Robert Kajanus am 14. Dezember 1899 geleiteten Symphoniekonzert begann sich eine definitive Auswahl herauszuschälen: Er spielte das *Preludio* und Tableau 1 (nun unter dem Titel *All' Overtura*), 4 (*Scena*), 3 (*Quasi Bolero*) und 6 (*Finale*). Die Satztitel bei diesem Konzert ähneln sehr denen der revidierten, veröffentlichten Partituren, und man ist versucht zu vermuten, daß Sibelius hier – wie bei der *Karelia*-Musik – von Kajanus' Instinkt geleitet worden ist, welche Abschnitte im Konzertsaal am besten wirken würden. Wahrscheinlich für diese frühen Konzerte verwarf Sibelius den eher gebrochenen originalen Schluß von „Finnland erwacht“ und setzte an seine Stelle eine Reprise des vollständigen „Hymnen“-Themas, nunmehr in voller Pracht im Blech. Als das Stück im folgenden Jahr als *Finlandia* veröffentlicht wurde, war dieser Teil zu jenem vertrauten, überaus wirkungsvollen Konzertschluß verdichtet.

Im Jahr 1909 dachte Sibelius, angeregt von Breitkopf

& Härtel, erneut an eine Überarbeitung der *Musik zu den Pressefeiern*: „...eine Suite in Style Carelia sich gut machen lässt“. Aber es sollte September 1911 werden, bis er schließlich drei weitere Sätze revidierte – das erste, vierte und dritte Tableau – und als *Scènes historiques* veröffentlichte. In seinem chaotischen Werkverzeichnis war die Nummer 25 – ein günstiger Nachbar zu *Finlandia* – noch verfügbar, und Sibelius entschied, sie an die *Scènes historiques* zu vergeben. Die Revisionen waren hier anfänglicher als bei *Finlandia*; während Sibelius die Originalthemen und den Charakter der Musik bewahrte, straffte er die Struktur und differenzierte die Instrumentation. Eine zweite Serie von *Scènes historiques* op. 66 (1912) steht mit der *Musik zu den Pressefeiern* in keiner Verbindung.

Islossningen i Uleå älv (Eisschmelze auf dem Fluß Oulu), op. 30

Islossningen i Uleå älv erlebte seine Uraufführung bei einer Lotterie-Soirée, die die Savo-Karjalainen Osakunta (die savo-karelische Studentenvereinigung) am 21. Oktober 1899 in Helsinki veranstaltete; Sibelius selber dirigierte das Orchester der Philharmonischen Gesellschaft, der Erzähler war Axel Ahlberg. Das Stück ist eine Vertonung eines schwedischsprachigen Gedichts von Zachris Topelius (1818-1898); das Gedicht entstand 1856, und da es ursprünglich zu Ehren Zar Alexander II. verfaßt worden war, zog es die Aufmerksamkeit des russischen Zensors nicht auf sich. Angesichts des politischen Klimas im Jahr 1899 kann es freilich kaum Zweifel an der beabsichtigten Botschaft gegeben haben – insbesondere, weil der Uraufführung eine Aufführung des patriotischen Lieds *Atenarnes sång* (*Lied der Athener*, s. unten) in klassischen Gewändern folgte. Nicht alle Melodramen von Sibelius enthalten klare Hinweise darauf, wie der gesprochene Text der Musik eingepaßt werden soll, doch die erhaltene Originalpartitur von *Islossningen* zeigt genau, wann die Worte des Erzählers anzubringen sind. Die geforderten orchestralen Mittel sind typisch für den Sibelius dieser Periode: zweifache Holzbläser, vier Hörner, drei Trompeten, drei Posaunen, Tuba, Pauken und Streicher.

Stilistisch ist *Islossningen* eng verwandt mit *Finlandia*

(vor allem die anschwellenden Akkorde der Blechbläser); es ist plausibel anzunehmen, daß Sibelius zeitgleich an beiden Partituren gearbeitet hat – man könnte gar spekulieren, daß er *Isslossningen* als Versuchsfeld für einige Motive und Klänge in *Finlandia* verwendet hat. In der gleichen Weise, wie die „Hymne“ aus *Finlandia* später eine separate Existenz als *a-cappella*-Chorlied erhielt, wurde der ruhige *Adagio*-Abschnitt kurz vor dem Ende von *Isslossningen* später extrahiert und zu einem unabhängigen Lied für Kinderchor *a cappella* mit dem Titel *Neiden andas* (*Die Landschaft atmet*, 1913) umgearbeitet.

Der Erzähler erscheint am Anfang und am Ende des Werks, seine Worte sind mal von dramatischen Akkorden zerfurcht, mal von einem bloßen Flüstern des Orchesters unterstützt. Der Chor ist oft unisono geführt, während der Orchestersatz viel von dem enthält, was für diese Periode in Sibelius' Entwicklung charakteristisch ist – beispielsweise Blechfanfaren, ein kurzes, aber expressives Cello-solo, murrende Steicher-Tremoli und synkopierte Begleitfiguren. Das intensive, stellenweise aufwühlende Werk blieb eine Seltenheit im Konzertsaal.

Drei Lieder für Chor und Orchester, op. 31

Sibelius' Werknummerierung ist vielfach inkonsequent und kaum dazu angetan, das wahre Datum der Werke widerzuspiegeln. Die drei Lieder op. 31 sind ein solcher Fall: Weder wurden sie zur selben Zeit komponiert, noch war ursprünglich beabsichtigt, sie zu einer Serie zusammenzustellen.

Laulu Lemminkäiselle (*Ein Lied für Lemminkäinen*) wurde 1896 geschrieben und am 12. Dezember desselben Jahres vom Universitätschor Helsinki (YL) und einem Orchester unter der Leitung von Jalmari Hahl uraufgeführt. Bei der Uraufführung wurde es unter einem etwas anderen Titel angekündigt: *Lemminkäisen laulu* (*Lemminkäinens Lied*). Der Draufgänger Lemminkäinen ist einer der Helden des *Kalevala* – eine regelmäßige Inspirationsquelle für Sibelius –, aber dieses Lied basiert nicht auf einem Text aus dem *Kalevala*, sondern ist eine Vertonung eines jugendlichen Gedichts des produktiven Autors, Übersetzers und Herausgebers Yrjö Weijola (1875-1930).

Die Eröffnungsfanfaren und das Hauptthema des Liedes sind auch in *Lemminkäinen zieht heimwärts* zu finden, dem Schlußsatz der *Lemminkäinen-Suite*, die am 13. April 1896 uraufgeführt wurde, obschon Sibelius diesen Teil bei einer späteren Revision entfernte. In stilistischer Hinsicht könnte man das Werk mit einem Jägerchor aus einer Romantischen Oper vergleichen. Solche Chöre sind nicht unbedingt typisch für Sibelius, doch gibt es in seiner einzigen Oper – einem Einakter mit dem Titel *Jungfrun i tornet* (*Die Jungfrau im Turme*), der nur einen Monat vor *Laulu Lemminkäiselle* uraufgeführt wurde – eine Chorpassage erstaunlich ähnlicher Faktur (*Nu i skogen vårens vindar susa*).

Har du mod? (*Hast du Mut?*) entstand später, im Jahr 1904. Sibelius fertigte mehrere Bearbeitungen dieses Werks für Chor mit Orchester oder Klavier an, und 1911/12 überarbeitete er es erneut, indem er eine anmutigere Einleitung hinzufügte. Auf dieser CD hören wir die Originalfassung für zweifache Holzbläser, vier Hörner, zwei Trompeten, drei Posaunen, Tuba, Schlagzeug und Streicher sowie einem Männerchor. Der Text stammt von Josef Julius Wecksell (1838-1907), einem Dichter, der die meiste Zeit seines erwachsenen Lebens in einem Asyl verbrachte. Sibelius hatte zuvor schon Lyrik von Wecksell vertont – die Solohieder *Marssnön* (*Der Märzschnee*, op. 36 Nr. 5; 1900), *Demanten på marssnön* (*Der Diamant auf dem Märzschnee*, op. 36 Nr. 6; 1900) und *Var det en dröm?* (*War dies ein Traum?*, op. 37 Nr. 4; 1902), doch der Text zu *Har du mod?* ist wesentlich kraftvoller, beinahe brüsk in seinem Charakter; der unisono-Chorsatz verstärkt diesen Eindruck noch. Nach den Einleitungstakten hat das Orchester eine rein begleitende Funktion. Die Uraufführung von *Har du mod?* fand statt mit dem Chor Muntra Musikanter und dem Orchester der Philharmonischen Gesellschaft unter der Leitung des Komponisten am 8. Februar 1904 in Helsinki. Das geradlinige Marschlied war nicht das einzige neue Werk an jenem Abend: Bei demselben Konzert sah die Originalfassung von Sibelius' *Violinkonzert* ihre nicht unbedingt erfolgreiche Premiere.

Auch *Atenarnes sång* (*Lied der Athener*) wurde in demselben Konzert wie ein anderes großes symphonisches

Werk uraufgeführt, in diesem Fall die *Erste Symphonie* (26. April 1899). Sibelius leitete den Akademischen Gesangsverein (Akademiska sångföreningen), einen Knabenchor und Mitglieder des Orchesters der Philharmonischen Gesellschaft; das Werk war ein sofortiger, spektakulärer Erfolg. Der Text stammt aus Viktor Rydbergs (1829-1895) Gedicht *Dexippos*, ist im Athen des Jahres 267 n.Chr. angesiedelt und wurde in Rydbergs erster Gedichtsammlung 1882 veröffentlicht. Er schildert den Kampf zwischen der griechischen Zivilisation und der barbarischen Macht Persiens – aus der finnischen Perspektive eine offenkundige Analogie zu der Beziehung zwischen Finnland und Rußland. Innerhalb weniger Monate nach der Uraufführung wurde *Atenarnes sång* im Umfeld einer sich verschärfenden russischen Zensur ein Symbol der Freiheit und vielerorts in unterschiedlichsten Bearbeitungen aufgeführt. Sibelius selber fertigte 1899 mehrere an: für Klavier solo, für Knaben- und Männerchor, Blechbläserseptett und Schlagzeug (dies ist die veröffentlichte Version in Es-Dur). Die ursprüngliche E-Dur-Fassung ist gesetzt für Knaben- und Männerchor, zweifaches Holz, volles Blech, Schlagzeug und Kontrabaß. Diese Version – die Sibelius in Briefen an den Verlag Breitkopf & Härtel als „konzertfähiger“ als die Blechbläserversion bezeichnete – wurde in den Archiven des Philharmonischen Orchesters Helsinki aufbewahrt und hier erstmals eingespielt.

© Andrew Barnett 2000

Der Schauspieler, Regisseur und Professor **Lasse Pöysti** wurde 1927 im karelischen Sortavala (damals finnisch, heute zu Rußland gehörend) geboren. Er machte Karriere beim Film, Rundfunk und als Schauspieler an verschiedenen Bühnen. Lasse Pöysti ist wohlbekannt als Intendant des Kleinen Theaters (1967-74), des Arbeitertheaters in Tampere (1974-81) und des Kgl. Dramatischen Theaters in Stockholm (1981-85). Für seine Leistungen erhielt er fünf „Jussi-patsas“-Preise und verschiedene andere Kulturpreise. Er schrieb mehrere Bücher, u.a. eine Selbstbiographie. Als Erzähler ist Pöysti auf der BIS-CD-815 (*Die Wald-Nymphe*) zu hören.

Der 1883 gegründete **Universitätschor Helsinki** (YL) ist der älteste finnischsprachige Chor Finnlands. Die weltweite Reputation, die YL heute genießt, verdankt sich seinen ausgedehnten Auslandstourneen und zahlreichen Einspielungen. Seine erste größere Europatournee unternahm der Chor in den 1930ern; es folgten zahllose weitere Konzerte in Europa, sieben große Tourneen durch Nordamerika und zwei durch den Fernen Osten. Das Repertoire des YL erstreckt sich von mittelalterlicher Musik bis hin zu zeitgenössischen Werken, wobei der Chor genauso in der populären Musik zu Hause ist. Stets hat YL mit führenden finnischen Komponisten zusammengearbeitet. Seit der Ägide des ersten Dirigenten von YL, P.J. Hannikainen, ist der Chor von Schlüsselfiguren der finnischen Musik geleitet worden, u.a. von Heikki Klemetti, Selim Palmgren, Martti Turunen, Ensti Pohjola, Heikki Peltola und, seit 1980, Matti Hyökki.

Das **Symphonieorchester Lahti** (Sinfonia Lahti) wurde 1949 gegründet, um die Traditionen eines 1910 von der Gesellschaft der Musikfreunde Lahti gegründeten Orchesters aufrechtzuerhalten. In den letzten Jahren entwickelte es sich unter Leitung des Dirigenten Osmo Vänskä (erster Gastdirigent 1985-88, Chefdirigent seit 1988) zu einem der bemerkenswertesten Orchester des nordeuropäischen Raumes. Für die Aufnahmen der Originalfassungen von Sibelius' *Violinkonzert* (BIS-CD-500) und *fünfter Symphonie* (BIS-CD-800) erhielt das Orchester den berühmten *Gramophone Award* und andere internationale Auszeichnungen, für die Gesamtaufnahme von Sibelius' *Der Sturm* (BIS-CD-581) den Grand Prix der Académie Charles Cros (1993) und für Aufnahmen von Sibelius' *Die Wald-Nymphe* (BIS-CD-815) und der Originalfassung der *fünften Symphonie* (BIS-CD-800) den klassischen Preis von Cannes (1997). Das Orchester gibt regelmäßig Konzerte, wirkt bei Opernaufführungen mit, macht Einspielungen für BIS und hat ein umfassendes musikalisches Förderprogramm für Musik für Kinder und Jugendliche. Zu den zahlreichen Aufnahmen des Orchesters von moderner finnischer Musik gehören das gesamte Orchesterwerk von Joonas Kokkonen und eine Serie mit Musik des derzeitigen Com-

poser-in-residence, Kalevi Aho.

Die Sinfonia Lahti gibt allwöchentlich Konzerte im Konzerthaus Lahti (Architekten Heikki und Kaija Siren, 1954) und in der Kreuzkirche (Architekt Alvar Aalto, 1978). In dieser Kirche entstehen auch sämtliche Einspielungen des Orchesters. Ab Frühling 2000 wird die eigens für das Orchester gebaute Sibeliushalle in Lahti zur neuen Heimat. Das Orchester konzertiert regelmäßig in Helsinki und St. Petersburg, spielt bei zahlreichen Festivals und unternimmt Konzertreisen nach Westeuropa, Japan und in die USA.

Osmo Vänskä begann seine musikalische Karriere als angeseher Klarinetist: mehrere Jahre spielte er als zweiter Soloklarinetist im Philharmonischen Orchester Helsinki. Nach Dirigierstudien an der Sibeliusakademie in Helsinki gewann er 1982 den ersten Preis beim Internationalen Wettbewerb für junge Dirigenten in Besançon. Als Dirigent widmete er sich intensiv der Tapiola Sinfonietta und dem Isländischen Symphonieorchester. Derzeit ist er musikalischer Leiter des Symphonieorchesters Lahti und Chefdirigent des BBC Scottish Symphony Orchestra in Glasgow.

Als Dirigent von Orchester- und Opernprogrammen ist Vänskä auf internationaler Ebene sehr gefragt. Sein Repertoire ist außerordentlich groß – von den Wiener Klassikern bis hin zu einer breiten Spanne der Musik des 20. Jahrhunderts. Vänskäs Konzertprogramme umfassen regelmäßig Uraufführungen. Seine zahlreichen Aufnahmen für BIS – viele von ihnen mit dem Symphonieorchester Lahti – werden mit großer Begeisterung aufgenommen.

Dans la dernière décennie du 19e siècle, le statut de la Finlande de grand-duché autonome de l'empire russe sembla de plus en plus menacé. En 1890, sous le règne du tsar Alexandre III, le système postal finlandais indépendant avait été aboli et des projets furent faits (mais jamais créés) pour l'union économique et monétaire de la Finlande et de la Russie. L'accession au pouvoir en 1894 du tsar Nicholas II donna un nouvel élan au procédé de russification et, après quelques décennies de calme politique, on pouvait percevoir le germe d'un esprit de résistance. Maintes soirées et tableaux patriotiques devinrent populaires – une manière élégante d'éviter les lois de censure alors en force.

En 1898, Nicholas II nomma le général Nikolai Ivanovitch Bobrikov (1839-1904) gouverneur général de la Finlande. Bobrikov proposa une fusion des forces armées finlandaise et russe, l'adoption du russe comme langue officielle au lieu du finlandais et du suédois, l'abolition du système monétaire finlandais, un accroissement du pouvoir du gouverneur général et l'introduction de journaux russes en Finlande. Le 15 février 1899, le dit "Manifeste de février" parut; il visait à réduire le pouvoir du sénat finlandais et à restreindre la liberté de parole et le droit d'assemblée. Ces projets furent naturellement la source de beaucoup d'inquiétude en Finlande et, en deux semaines, une pétition avait été signée par plus de la moitié de la population adulte du pays, soit 523.000 personnes. Cette mesure n'eut pas d'effet: le tsar ne reçut jamais la pétition et le procédé de russification continua sans amoindrissement.

Entretemps Sibelius, qui par son mariage avec Aino Järnefelt en 1892 était devenu membre d'une famille de langue finlandaise bien en vue, était de plus en plus attiré dans un cercle artistique aux aspirations nationalistes – "Nuori Suomi" ("Jeune Finlande"). Parmi les membres de ce groupe se trouvaient les écrivains Juhani Aho, Minna Canth et Eino Leino et les peintres Akseli Gallen-Kallela et Pekka Halonen. Ce groupe fonda le journal *Päivälehti* (prédécesseur du *Helsingin Sanomat* d'aujourd'hui, le plus grand quotidien de la Finlande) et le périodique *Nuori Suomi*. En écrivant de la musique patriotique et en dirigeant des concerts de nature "populaire", Sibelius apporta

une importante contribution à cette cause. En effet, on était si désireux de relier la musique de Sibelius au point de vue nationaliste que des interprétations patriotiques furent imposées à plusieurs œuvres entièrement abstraites, un exemple évident étant la *seconde symphonie* (1902).

Le fait est cependant qu'une proportion étonnamment restreinte de sa musique renferme des allusions directes à la lutte pour l'indépendance. Un nombre beaucoup plus grand d'œuvres puisent leur inspiration du monde de la mythologie finlandaise tandis que le *Concerto pour violon* et toutes les sept symphonies sont de la musique absolue sans aucun programme. De plus, plusieurs des pièces patriotiques – des chansons de marche strophiques, des pièces chorales et ainsi de suite – sont musicalement plus simples que les œuvres inspirées d'autres sources. Il ne fait pas de doute que Sibelius désirait garder la musique à portée des exécutants amateurs et il préférait ainsi choisir des rythmes simples et une écriture chorale souvent à l'unisson.

Paradoxalement, la période pendant laquelle la majeure partie de la musique patriotique de Sibelius fut écrite, soit au tournant de siècles, fut aussi la période pendant laquelle son travail fut le plus influencé par des compositeurs russes. Il y avait, à cette époque, des liens culturels étroits entre Helsinki et St-Petersbourg et les musiciens russes, dont Glazounov, Anton Rubinstein, Arensky, Kalinnikov et Rimsky-Korsakov, s'étaient tous produits dans la capitale finlandaise. Les œuvres de Tchaïkovski avaient intéressé Sibelius pendant quelques années et laissèrent des traces dans sa musique; Sibelius le fit remarquer: "Il y a bien de quoi en cet homme que je reconnaissais en moi-même."

Musique des célébrations de presse (1899)

Sous le régime de Bobrikov, la presse finlandaise fut soumise à la censure et, parfois, supprimée entièrement. Plusieurs journaux fermèrent, d'abord pour des périodes d'essai, puis complètement. En septembre 1899, *Päävälehti*, le journal du groupe "Nuori Suomi", fut banni, une situation qui dura plusieurs mois. En apparence, le spectacle arrangé à Helsinki les 3-5 novembre 1899 voulait

lever des fonds pour le Fonds de Pension de la Presse mais c'était un mince déguisement pour son but véritable: gagner de l'appui pour la liberté de presse. Les trois jours d'événements publics inclurent un gala de levée de fonds (4 novembre) au Théâtre Suédois à Helsinki avec des tableaux décrivant des scènes de l'histoire finlandaise sous la direction de l'écrivain et dramaturge Kaarlo Bergbom (1843-1906). Bergbom avait fondé le Théâtre Finlandais: il était aussi responsable de la mise en scène des productions d'opéra en finlandais et, trois ans après la *Musique des célébrations de presse*, en 1902, l'ouverture de la bâtisse du nouveau Théâtre National Finlandais couronna sa carrière distinguée.

À ce moment-là, Sibelius était un compositeur assez établi pour que l'influent critique Karl Flodin écrive: "Car même si le jeune compositeur devait, pour une raison ou une autre, changer de physiognomie musicale ou, au contraire, rester au point de son développement où il se trouve présentement, il a déjà apporté une contribution si importante à l'histoire de la musique finlandaise et dessiné si clairement son profil contre un fond des événements culturels de la patrie, qu'il peut avec raison être considéré comme une personnalité artistique en soi, digne de la plus grande attention" (dans *Ateneum*, 14 janvier 1898) et il était donc naturel qu'on lui demande d'écrire de la musique pour l'événement; il fournit un prélude, de la musique pour introduire chacun des six tableaux et certaines mesures à titre jouées pendant le cinquième tableau. Le spécialiste de Sibelius Kari Kilpeläinen a aussi suggéré qu'une autre pièce de musique – *Tiera*, une "Image tonale pour cuivres et percussion" – fût un jour destinée à faire partie de la *Musique des célébrations de presse*.

À la soirée de gala, des discours en finlandais et en suédois ouvrirent la cérémonie. On avait spécialement commandé à un jeune poète et nouvelliste, Eino Leino (1878-1926), des poèmes pour accompagner les tableaux – un choix surprenant car Leino, quoiqu'il fût membre du cercle artistique de Sibelius, n'était pas en bons termes avec Bergbom. Leino ne finit pas les textes en temps et ils furent terminés par Jalmari Finne (1874-1938), une figure culturelle aux multiples facettes dont les talents incluaient

la littérature, la dramaturgie, la traduction et la composition. Les textes originaux sont conservés aux archives nationales finlandaises.

La *Musique des célébrations de presse* fut la seconde partition de cette sorte de Sibelius: six ans plus tôt, il avait écrit "Musique de scène pour un festival et une loterie aux bénéfices de l'éducation dans la province de Viipuri", connue ensuite comme la musique de *Karelia* de laquelle provient la populaire *Suite de Karelia*. La création de la musique de *Karelia* avait été un sommet du calendrier social d'Helsinki et la soirée de gala à laquelle la *Musique des célébrations de presse* fut entendue fut aussi donnée à guichets fermés. Sibelius dirigea lui-même l'orchestre de la Société Philharmonique et – pour ceux qui n'avaient pas pu avoir de billet le 4 novembre – une exécution de reprise fut donnée deux jours plus tard.

Contrairement à la partition de *Karelia*, la *Musique des célébrations de presse* est purement instrumentale. Elle commence par un *Preludio* cérémoniel avec fanfares, orchestré pour bois et cuivres seuls. S'il avait pour but de calmer le public à la soirée de gala, il semble avoir manqué son coup car le public fut bruyant. Le premier tableau décrit comment "Väinämöinen [le vénérable magicien dans le *Kalevala*, l'épopée nationale finlandaise] est découvert assis sur un roc jouant de la *kantele*. Non seulement les habitants de Kalevala et de Pohjola écoutent avec ravissement, même les pouvoirs de la nature font de même" (d'une critique des tableaux le 5 novembre, du journal *Hufvudstadsbladet*). Sibelius n'essaie pas d'imiter le son de la *kantele* de Väinämöinen ou du chant unique dans cette pièce vigoureuse et énergique; elle pourrait plutôt être une ouverture abstraite (dans la forme révisée, comme la première des *Scènes historiques* op. 25, elle est intitulée *All' Overture*). Väinämöinen est décrit par tradition comme un vieil homme mais la musique de Sibelius est de caractère clair et fringant. De même, dans son opéra abandonné basé sur le *Kalevala Veneen luominen* (*La construction du bateau*), Sibelius avait souhaité décrire Väinämöinen plutôt comme un héros juvénile.

Dans le second tableau "l'évêque Henri baptise un jeune noble finlandais et d'autres attendent le baptême"

(*Hufvudstadsbladet*). L'évêque Henri participa à la dite "première croisade en Finlande" en 1155 avec le roi suédois Eric; les deux furent ensuite canonisés comme saint Henri (saint patron de la Finlande) et saint Eric (saint patron de la Suède). Selon la légende, Henri fut assassiné l'année suivante par un paysan nommé Lalli sur la surface gelée du lac Kyyliö. Dans le tableau aussi, trois anges donnent symboliquement au peuple finlandais une croix, un rameau et la bible. Les sonorités sont en prédominance riches et lourdes, une cloche – entendue quatre fois dans la première moitié de la pièce – contribue à l'atmosphère de solennité religieuse. Le mouvement se termine par une grande cadence plagale ("amen").

Le troisième tableau est d'atmosphère plus légère. L'action se passe dans les années 1550 et décrit une "scène à la cour du duc Johan" au château de Turku (Turku resta la capitale de la Finlande jusqu'en 1812). Johan (1537-92), second fils du roi suédois Gustave Vasa, était alors duc de Finlande; en 1568, il devint le roi Johan III de Suède. Sa femme, Katarina Jagellonica, était la sœur de Sigismund II Auguste de Pologne mais la musique de Sibelius, *Quasi tempo di menuetto*, a des accents espagnols. Dans la version révisée de 1911, elle fut renommée *Festivo* et marquée *Tempo di Bolero*; le caractère espagnol fut accentué dans la révision par l'addition de castagnettes pour compléter les instruments de percussion. Au cours des festivités présentées dans ce tableau, le duc Johan affirme son amour pour la Finlande et son désir de faire du pays un endroit de bonheur.

Le quatrième tableau décrit les Finnois dans la guerre de Trente ans (1618-48). "D'une hauteur, de jeunes paysans finlandais se hâtent vers la bataille. Le médiateur de la bataille leur remet la clé pour la guerre, l'étendard de la liberté" (*Hufvudstadsbladet*). La musique commence par un menuet mélancolique, soudainement interrompu par des fanfares. Ici et dans le passage sombre subséquent, décrit par Erik Tavaststjerna comme "musique de bataille", les formes mélodiques et les rythmes annoncent le premier mouvement de la *troisième symphonie* (1907) quoique les harmonies et le caractère musical soient très différents. Le mouvement se termine par une marche festive brillante.

En 1700, alors que la Finlande était sous l'autorité suédoise, la grande guerre du Nord éclata; les Russes firent une invasion, prenant Viipuri en 1710 et occupant toute la Finlande en 1713. Cette occupation, appelée la Grande Hostilité, dura jusqu'en 1721 et fut caractérisée par la violence et la destruction: non seulement les Russes terrorisèrent la population locale mais encore l'armée suédoise en retraite causa des dommages considérables. Le traité de paix d'Uusikaupunki, par lequel la Suède perdit la partie sud-est de la Finlande, fut dicté par les Russes et signé en 1721. Cette période dans l'histoire finlandaise fut le sujet du cinquième tableau. "La mère Finlande est assise parmi les congères entourée de ses enfants gelés. La guerre, la famine, le froid et la mort les menacent tous d'un désastre" (*Hufvudsadsblader*). Le matériel thématique de ce mouvement montre Sibelius dans son plus lugubre et engendre une grande intensité romantique. Le motif entendu d'abord aux cordes en sourdine dans ce mouvement provient d'un fragment pour violon et piano remontant au début des années 1890. En plus d'avoir composé une introduction à cette scène, Sibelius fournit aussi une brève pièce de musique – quatre accords atmosphériques pour cordes, joués *pianissimo* – à être exécutée au cours du tableau.

"Le réveil de la Finlande" fut le grand finale de la soirée de gala. Selon *Hufvudsadsblader*: "Les pouvoirs de l'obscurité menaçant la Finlande n'ont pas réussi à mettre leurs menaces terribles à exécution. La Finlande se réveille. Parmi les grands hommes du temps qui ornent les pages de l'histoire, on raconte l'histoire d'Alexandre II et d'autres souvenirs de la renaissance de la Finlande nous viennent à l'esprit: Runeberg [le poète Johan Ludvig Runeberg, 1804-77] écoute sa muse, Snellman [l'homme d'État et philosophe Johan Vilhelm Snellman, 1806-81] inspire ses élèves, Lönnrot [Elias Lönnrot, 1802-84, qui assembla l'épopée nationale finlandaise *Kalevala*] transcrit les runes; quatre orateurs de la première diète, le début de l'éducation élémentaire et la première locomotive à vapeur sont tous notés."

Sibelius projeta de réviser *Musique des célébrations de presse* pour le concert et il commença par le finale, "Le réveil de la Finlande", qui – avec une nouvelle fin et quel-

ques révisions dans les indications de tempo et les nuances – devint *Finlandia*, son œuvre peut-être la plus populaire. Vu l'étendue de ses altérations dans le *Concerto pour violon*, *La suite de Lemminkäinen* et *Valse triste* (sans parler de la cinquième symphonie quelques années plus tard), il est étonnant qu'il ait décidé de changer si peu dans *Finlandia*. Quelques années plus tard, en 1911, il nota dans son journal: "Pourquoi ce poème symphonique est-il si populaire auprès du public? Je suppose à cause de son style de plein air. Les thèmes sur lesquels il est bâti me sont venus directement. De la pure inspiration."

Sibelius dirigea plusieurs combinaisons de mouvements de la *Musique des célébrations de presse* en concert mais ce fut à un concert symphonique dirigé par Robert Kajanus le 14 décembre 1899 qu'un choix définitif commença à émerger: il joua le *Preludio* et tableaux 1 (intitulé maintenant *All'Overture*), 4 (*Scena*), 3 (*Quasi Bolero*) et 6 (*Finale*). Les titres des mouvements à ce concert sont très semblables à ceux des partitions révisées publiées et on est tenté de supposer qu'ici – tout comme dans la musique de *Carelia* – Sibelius pourrait avoir été guidé par l'instinct de Kajanus quant aux sections qui feraient bien en concert. C'est probablement pour ces premiers concerts que Sibelius abandonna la fin originale plutôt fougueuse du "Réveil de la Finlande" et la remplaça par une reprise de "Thème" en entier, joué cette fois en grande splendeur par les cuivres. Quand la pièce fut publiée l'année suivante comme *Finlandia*, cette section fut condensée pour former la fin de concert familière très à effet.

À la fin de 1909, encouragé par Breitkopf & Härtel, Sibelius considéra encore une fois retravailler sur *Musique des célébrations de presse*: "Il serait facile de faire une suite dans le style de *Carelia*", promettant "plusieurs pièces qui sont aussi bonnes que *Finlandia*." Ce n'est pourtant qu'en septembre 1911 qu'il finit par réviser trois autres mouvements – les premier, quatrième et troisième tableaux – et de les publier sous le titre de *Scènes historiques*. Dans sa liste chaotique d'opus, le numéro 25 – fort à propos adjacent à *Finlandia* – était encore libre et Sibelius choisit de l'assigner à *Scènes historiques*. Les révisions furent plus approfondies ici qu'avec *Finlandia*: tout en re-

tenant les thèmes et caractères originaux de la musique, Sibelius tendit leur structure et raffina l'orchestration. Une seconde série de *Scènes historiques* op. 66 (1912) n'a aucun lien avec *Musique des célébrations de presse*.

Islossningen i Uleå älv (La fonte des glaces sur la rivière Oulu) op. 30

Islossningen i Uleå älv fut créée à une soirée de loterie organisée par la Savo-Karjalainen Osakunta (l'Association des Etudiants de Savo-Carélie) à Helsinki le 21 octobre 1899; Sibelius dirigeait lui-même l'orchestre de la Société Philharmonique et le narrateur était Axel Ahlberg. La pièce est un arrangement d'un poème suédois de Zachris Topelius (1818-1898); le poème date de 1856 et comme il avait d'abord été écrit en l'honneur du tsar Alexandre II, il n'attira pas l'attention de la censure russe. Dans le climat politique de 1899 cependant, il y avait peu de doutes quant à son message – d'autant plus que la création fut suivie d'une exécution de la chanson patriotique *Atenarnes sång* (*Chanson des Athéniens*, voir plus bas) donnée en ancien costume grec classique. Les mélodrames de Sibelius ne renferment pas tous une indication claire de la place du texte récité dans la musique mais la partition originale d'*Islossningen* est préservée et montre exactement où les lignes du narrateur doivent être dites. Les forces orchestrales requises sont typiques de Sibelius à cette période: vents par paires, quatre cors, trois trompettes, trois trombones, tuba, timbales et cordes.

Stylistiquement, *Islossningen* est étroitement reliée à *Finlandia* (surtout les accords ronflants des cuivres) et il est raisonnable d'assumer que Sibelius travaillaux deux partitions simultanément: on pourrait même supposer qu'il utilisa *Islossningen* comme test pour certains des motifs et sonorités de *Finlandia*. De la même façon que "l'hymne" de *Finlandia* vécut ensuite une existence séparée comme chanson chorale *a cappella*, ainsi la sereine section *Adagio* vers la fin d'*Islossningen* fut ensuite extraite pour être arrangée comme chanson indépendante pour chœur d'enfants *a cappella* intitulée *Nejden andas* (*Le paysage respire*; 1913).

Le narrateur apparaît au début et à la fin de la pièce,

ses paroles séparées parfois par des accords dramatiques, supportées parfois par un simple murmure de l'orchestre. L'écriture chorale est souvent à l'unisson tandis que l'écriture orchestrale renferme plusieurs caractéristiques de Sibelius à cette période de sa carrière, par exemple les fanfares de cuivres, un solo de violoncelle bref mais expressif, des murmures en trémolos aux cordes et des figures syncopées d'accompagnement. Cette pièce intense, parfois très excitante, est restée une rareté dans la salle de concert.

Trois chansons pour chœur et orchestre op. 31

Le numérotage d'opus de Sibelius est souvent inconsistant et manque fréquemment de communiquer la date véritable de la composition des œuvres. Les trois chansons op. 31 sont un tel cas: elles ne furent pas composées en même temps et ne devaient pas former une suite.

Laulu Lemminkäiselle (*Une chanson pour Lemminkäinen*) fut écrite en 1896 et créée à Helsinki le 12 décembre de cette année-là par le Chœur de l'université d'Helsinki (YL) et un orchestre dirigé par Jalmari Hahl. A la création, elle fut présentée sous un titre légèrement différent: *Lemminkäisen laulu* (*La chanson de Lemminkäinen*). Le casse-cou Lemminkäinen est un des héros du *Kalevala* – une source régulière d'inspiration pour Sibelius – mais cette chanson ne repose pas sur un texte du *Kalevala*; c'est plutôt un arrangement d'un poème juvénile du fécond écrivain, traducteur et éditeur Yrjö Weijola (1875-1930). Les fanfares d'ouverture et le thème principal de la chanson se trouvent aussi dans la version originale du *Voyage de retour de Lemminkäinen*, le dernier mouvement de la *Suite de Lemminkäinen*, créée le 13 avril 1896 quoique Sibelius retirât cette section au cours de la révision de l'œuvre. Stylistiquement, la pièce peut être comparée à un chœur de chasse d'un opéra romantique. De tels chœurs ne sont pas particulièrement caractéristiques de Sibelius mais, dans son unique opéra, une pièce en un acte intitulée *Jungfrun i tornet* (*La jeune fille dans la tour*) créée un mois seulement avant *Laulu Lemminkäiselle*, on trouve un passage choral étonnamment semblable (*Nu i skogen vårens vindar susa... / Les vents printaniers murmurent maintenant dans la forêt...*).

Har du mod? (As-tu du courage?) est une pièce ultérieure datant de 1904. Sibelius fit plusieurs arrangements de la pièce pour chœur avec orchestre et piano et, en 1911/12, il la révisa encore, ajoutant une introduction plus élégante. Nous entendons sur ce disque l'arrangement original pour vents par paires, quatre cors, deux trompettes, trois trombones, tuba, percussion et cordes en plus du chœur de voix d'hommes. Les paroles sont de Josef Julius Wecksell (1838-1907), un poète qui passa la majeure partie de sa vie adulte dans un asile. Sibelius avait déjà fait des arrangements de certains des poèmes lyriques de Wecksell – les chansons solos *Marssnön* (*La neige de mars* op. 36 no 5; 1900), *Demantien på marssnön* (*Le diamant sur la neige de mars* op. 36 no 6; 1900) et *Var det en dröm?* (*Était-ce un rêve?* op. 37 no 4; 1902) mais le texte de *Har du mod?* est beaucoup plus puissant, de caractère presque brusque; l'écriture chorale à l'unisson ne sert qu'à le renforcer. Après les mesures d'introduction, l'orchestre n'a plus qu'un rôle purement accompagnateur. La création de *Har du mod?* fut donnée par le chœur Muntra Musikanter et l'orchestre de la Société Philharmonique dirigé par le compositeur à Helsinki le 8 février 1904. La simple chanson de marche n'était pas le seul nouveau numéro entendu ce soir-là: la version originale du *Concerto pour violon* de Sibelius y fut créée mais sans remporter de succès.

Atenarnes sång (*La chanson des Athéniens*) fut aussi créée au même concert qu'une œuvre symphonique importante, dans ce cas la *première symphonie*, à Helsinki le 26 avril 1899. Sibelius dirigeait la Société Chorale Académique (Akademiska sångföreningen), un chœur de garçons et des membres de l'Orchestre de la Société Philharmonique, et l'œuvre remporta un succès spectaculaire immédiat. Le texte est du poème *Dexippos* de Viktor Rydberg (1828-1895) où l'action se passe à Athènes en 267 A.D. et publié dans la première collection de poèmes de Rydberg en 1882. Le poème décrit la lutte entre la culture et la civilisation des Grecs et la force des Perses barbares – du point de vue de la Finlande, une analogie évidente avec la relation entre la Finlande et la Russie. Quelques mois après sa création, comme la censure russe se resserrait,

Atenarnes sång devint un symbole de la liberté et fut souvent jouée en divers arrangements. Sibelius en fit lui-même plusieurs en 1899: pour piano solo, pour voix d'hommes et de garçons avec piano (les deux en mi majeur, avec harmonium *ad libitum*) et pour voix d'hommes et de garçons, septuor de cuivres et percussion (c'est ici l'édition publiée en mi bémol majeur). L'arrangement original en mi majeur est pour voix d'hommes et de garçons, vents par paires, ensemble orchestral complet de cuivres, percussion et contrebasse. Cette version – que Sibelius décrivit dans des lettres aux éditions Breitkopf & Härtel comme plus "konzertfähig" (appropriée au concert) que la version pour cuivres – est gardée dans les archives de l'Orchestre Philharmonique d'Helsinki; c'en est le premier enregistrement.

© Andrew Barnett 2000

L'acteur, réalisateur et professeur **Lasse Pöysti** est né en 1927 à Sortavala en Carélie russe (anciennement territoire finlandais). Il a fait une longue carrière couronnée de succès au cinéma, à la radio et sur la scène du Théâtre Suédois à Helsinki (1942-44), du Théâtre National Finlandais (1944-52), de l'Intiimteatteri (1952-55), du Petit Théâtre (1956-74) et du Théâtre de la TV (1963-68). Lasse Pöysti est aussi bien connu comme metteur en scène au Petit Théâtre (1967-74), au Théâtre des Travailleurs de Tampere (1974-81) et au Théâtre Dramatique Royal de Stockholm (1981-85). Ses talents ont été reconnus par cinq prix "Jussi-patsas" et de nombreux autres prix culturels. Il a également écrit plusieurs livres dont ses propres mémoires. Son enregistrement de *La Nymphé des bois* et d'*Une Piste de ski solitaire* de Sibelius avec l'Orchestre Symphonique de Lahti est disponible sur BIS-CD-815.

Le **Chœur de l'université d'Helsinki** (YL), fondé en 1883, est le plus ancien chœur de langue finlandaise en Finlande. La réputation mondiale dont YL jouit aujourd'hui est due à ses longues tournées à l'étranger et à ses nombreux enregistrements. Le chœur fit sa première grande tournée en Europe dans les années 1930. En plus d'innombrables con-

certs donnés en Europe, le chœur a entrepris sept longues tournées en Amérique du Nord et deux en Extrême-Orient. Le répertoire d'YL s'étend de la musique médiévale aux dernières œuvres modernes et le chœur est aussi à l'aise dans la musique populaire. Tout au long de son existence, YL a travaillé avec d'importants compositeurs finlandais. Depuis le premier chef d'YL, P.J. Hannikainen, la formation a été dirigée par des figures-clés de la musique finlandaise: Heikki Klemetti, Selim Palmgren, Martti Turunen, Ensti Pohjola, Heikki Peltola et, depuis 1980, Matti Hyökki.

L'Orchestre Symphonique de Lahti (Sinfonia Lahti) fut fondé en 1949 pour maintenir les traditions de l'orchestre établi en 1910 par la société Les Amis de la Musique de Lahti. Ces dernières années, sous la direction de son chef Osmo Vänskä (principal chef invité de 1985 à 88, chef principal depuis 1988), l'orchestre est devenu l'un des plus remarquables des pays nordiques. Il a gagné le célèbre prix *Gramophone* et autres distinctions internationales pour ses enregistrements des versions originales du *Concerto pour violon* (BIS-CD-500) et de la *cinquième symphonie* (BIS-CD-800) de Sibelius, le Grand Prix de l'Académie Charles Cros (1993) pour son enregistrement de la partition complète de *La Tempête* (BIS-CD-581) de Sibelius et le prix Classique de Cannes (1997) pour ses enregistrements de *La Nymphé des bois* (BIS-CD-815) et de la version originale de la *cinquième symphonie* (BIS-CD-800) de Sibelius. En plus de donner régulièrement des concerts symphoniques, des opéras et de faire des enregistrements, l'orchestre propose un vaste programme de développement de musique pour enfants et jeunes. Parmi les nombreux enregistrements de l'orchestre de musique finlandaise moderne se trouvent l'intégrale des œuvres pour orchestre de Joonas Kokkonen et une série en progrès d'enregistrements de musique de son compositeur résident, Kalevi Aho.

La Sinfonia Lahti présente des concerts hebdomadaires à la Salle de concerts de Lahti (architectes Heikki et Kaija Siren, 1954) et à l'église de la Croix (Alvar Aalto, 1978); cette église sert aussi aux enregistrements de la

formation. Depuis le printemps de 2000, la résidence de l'orchestre est le Hall Sibelius bâti à cette fin à Lahti. L'orchestre joue aussi régulièrement à Helsinki et il s'est produit lors de nombreux festivals importants. L'orchestre a fait des tournées en Europe de l'Ouest, aux Etats-Unis et au Japon et se produit régulièrement à Saint-Petersbourg. L'Orchestre Symphonique de Lahti enregistre régulièrement sur étiquette BIS.

Osmo Vänskä (1953-) commença sa vie musicale professionnelle comme distingué clarinettiste, occupant le poste de principal associé à l'Orchestre Philharmonique de Helsinki pendant plusieurs années. Après avoir étudié la direction à l'Académie Sibelius à Helsinki, il gagna le premier prix du concours international pour jeunes chefs d'orchestre de Besançon en 1982. Sa carrière de chef lui a amené plusieurs engagements importants avec par exemple la Sinfonietta Tapiola et l'Orchestre Symphonique de l'Islande; il est présentement directeur musical de l'Orchestre Symphonique de Lahti en Finlande et chef principal de l'Orchestre Symphonique Ecossais de la BBC à Glasgow.

Il est de plus en plus demandé sur la scène internationale pour diriger des orchestres et des opéras et son répertoire est exceptionnellement étendu – de Mozart et Haydn en passant par les romantiques (dont les compositeurs nordiques Sibelius, Grieg et Nielsen) à un vaste choix de musique du 20e siècle; ses programmes de concerts renferment régulièrement des créations mondiales. Ses nombreux enregistrements sur BIS – dont plusieurs avec l'Orchestre Symphonique de Lahti – continuent de soulever un immense enthousiasme.

9 Islossningen i Uleå älv

(Zachris Topelius)

Deklamation:

Vems träl är jag, att i min ungdomsstyrka
jag skulle blint en evig vinter dröja?
Högborn son av Finlands blåa sjö,
fri föddes jag, och fri så vill jag dö.

Min svällda barm i sent fördröjda vårar,
är den ej närd av fosterlandets tårar,
mitt unga strömdrag, sög det ej med lust
ur tusen ådror fosterlandets must?

Min djupa fåra, mina strida forsar,
som krossa allt vad deras bana korsar,
är ej var flyktig droppe uti dem
en dagg, ett regn, en pärla av mitt hem?

Välan, så vill mitt land jag värdig vara
i sol och natt, i lust och nöd och fara.
Man skall ej säga, att den finska älv
bär frie män och är förslavad själv.

Framåt! Min väg kan aldrig gå tillbaka.
Vi skulle jag minutens kraft försaka?
Vi skulle ej min jättestarka arm
med spända muskler bräcka isens barm?

Jag vill ha luft! Jag vill ha ljus! Mitt öde,
det vill jag skapa själv med eget flöde,
och ve den boja, som i vårens dar
än tunger på min jätteskuldra kvar.

Upp, mina bäckar, strömmar! Upp att välla
med ungdomskraft ur landets moderkälla!
Församlan eder i mitt stolta brus,
att kämpa glatt för sol och liv och ljus!

Oss alla Finlands hundra strömmar följa.
Till havs gå Kemi, Ijos starka bölja,
den lugna Kyro, Kumos strida väg
och Kymmenes och Vuoksens djärva tåg.

The Breaking of the Ice on the Oulu River

Deklamation:

Whose thrall am I, that in the strength of my youth
I should blindly worship an eternal winter?
Noble son of Finland's blue lakes,
I was born free, and free I shall die.

My swollen breast when the spring is delayed
Is it not fed by the tears of the motherland,
My young current, did it not joyfully suck
The goodness from a thousand native veins?

My deep furrow, my rapid falls,
That crush everything that cross their path,
Is not every fleeting drop of them
Dew, rain, a pearl of my home?

Oh, may I be worthy of my country
By day and by night, in joy, in distress and in danger.
People shall not say that the Finnish river
Carries free men yet is a slave itself.

Onward! My path can never go backwards.
How should I renounce the force of the minute?
How should I with my strong arm
With braced muscles shatter the breast of the ice?

I want air! I want light! My fate,
I would create myself with my own flood,
And woe to that fetter that in days of spring
Still weighs down my mighty shoulders.

Up, my streams and rivers! Up, to pour
With youthful power out of the country's maternal source!
Gather ye in my proud roar,
To fight cheerfully for sun and life and light!

Finland's hundred rivers follow us.
To the sea go Kemi, Ijo's mighty waves,
Calm Kyro, Kumos's rapid crests
And Kymmene's and Vuoksen's daring flow.

Och samlade med fröjd kring deras fanor
gå tusen bäckar sina skilda banor
till samma mål och kämpa oförsagt
med tusen sjöars sammanflutna makt.

Vi skola se den mur, som oss vill stänga.
Förr skola vi de fasta bergen spränga.
Och den, som feg har lust att faran fly,
må dö som ränniln dör i kärrets dy.

Kör:

Sömlös ryter i ljusnad majnat
Ämmäs väg uti snövitvtt svall.
Överlistad, men aldrig kuvad,
först förkunnar hon vinterns fall.

Och då reser sig Koivukoski,
kastar, trotsande, bojan av.
Klämd med brak uti tjugu forsar,
svindlar isen i Niskas grav.

Vred han kämpar mot Ahmas' bölja;
tornhög reser sig än hans prakt.
Färfängt! Pyhä, som kölar bräcker,
Pyhä krossar hans vilda makt.

Störtad, stönande, stupad, stormar
vinterhären från fall till fall,
plundrar, flyende, kvarnens kuggar,
ladans skördar och strandens tall.

Slagen nalkas han Merikoski,
Se, då än vill han våga allt;
tornar skyhögt de vita murar,
ropar trotsig åt floden: halt!

Vad! Den starke, som aldrig ryggat,
Oulu, hejdas i loppet han?
Blek förtvivlan stränderna griper:
vattnens furste besegras kan!

Ve, i vanmakt böljorna bäva,
silas slagne kring nejden ut.
Fälten dränkas, gatorna sköljas,
floden stiger med var minut.

And cheerfully gathered round their standards
Thousands of streams follow their paths
To the same goal and struggle unspoken
With the might of a thousand lakes.

We would see the wall that could shut us in.
Formerly we would burst the solid mountain.
And he who would, like a coward, desert the flag
Must die as the trickle dies in the mud of the marsh.

Choir:

Sleepless it calls in the bright May night
Ämmä's path through the snow-white swell.
Foiled, but never checked,
First she proclaims winter's fall.

And then Koivukoski arises,
Defiantly throws off her manacles.
Squeezed noisily in twenty falls,
The ice dances in Niska's grave.

Angrily he struggles with Ahmas's waves,
His might rises high as towers,
Vainly! Pyhä, who can break a keel,
Pyhä crushes his wild force.

Dashed and dying, sighing, storming
The winter army from fall to fall,
Plunders, fleeing, the mill-wheels,
Harvests in barns and pines on its banks.

Merikoski approaches the battle,
Look, he dares yet everything;
And the white walls tower to the heavens,
Calling defiantly to the river: stop!

What! Strong Oulu who never shrunk,
Shall he be stopped in his course?
Pale despair grips the banks:
The prince of the water can be defeated!

Woe, powerless the waves tremble,
Defeated they are filtered out onto the land.
The fields are submerged, the streets washed,
The river rises minute by minute.

Då – i stunden av stum förfaran
dånar isen med åskors knall,
och den dignande dammen bagnar,
brakar, brister för flodens svall.

I miljoner och än miljoner
vita, skimrande spillrors tåg
skingras väldiga vinterhären,
att förgås uti havets våg.

Nejden andas. Bølorna sjunka.
Skummig går över brusten damm,
fri och segrande, stolta floden
majestätisk sin bana fram.

Deklamation:

Och nu, min ädla, höga Suomimoder,
säg, är du nöjd med dina unga floder?
Mitt hjärteblod, har det betalt ditt lån?
Är jag nu värd att kalla mig din son?

Förstår du nu, att ingen vinterdriva
skall evigt lag för dina böljor skriva?
Som du, med täckelset av is uppå,
var jag i djupet fri och varm ändå.

Dock, om mit mod av farans njutning frossat,
och om min arm har alla bojor krossat,
för Vårens anlet klär jag lagern av
och säger: det var du som segern gav!

Det var din sol som isens murar bräckte;
det var ditt regn som mina strömmar väckte;
det var din kärlek som har allt förmått,
och jag – jag endast har min tid förstätt.

Allt som på jorden suckar högst och renast,
o, visste det, som jag, sin tid allenast,
det skulle dricka kraft ur ljusets märm,
det skulle bryta mur och spränga berg.

Vems träl är jag, att i min ungdomsstyrka
jag skulle blint en evig vinter dyrka?
Högboren son av Finlands blåa sjö,
fri föddes jag, och fri så vill jag dö.

Then, at a moment of muted dread
The ice roars with a crack like thunder,
And the dam begins to bend with the weight,
Booms and bursts from the river's swell.

In millions and then in millions
Of white and shining drops of foam
The army of winter is routed
To be immolated in the waves of the sea.

The landscape breathes. The waves sink.
Foaming over the broken dam,
Free and conquering, the proud river
Flows majestically on its course.

Deklamation:

And now my high and noble Suomi mother,
Tell me, are you pleased with your young rivers?
Has my heart's blood paid your loan?
Am I now worthy to call myself your son?

Do you now realize that no winter drift
Can prescribe fetters for you eternally?
Like you, with the covering of ice above,
Yet I was free and warm in the depths.

But though my courage has rejoiced in the danger,
And though my arm has crushed all the fetters,
Before the face of spring I take off my wreath
And say: you gave us the victory!

It was your sun that breached the wall of ice;
It was your rain that woke my currents
It was your love that has made everything possible,
And I – I have only understood my time.

Everything that on earth sighs noblest and purest,
Oh, if like me it only knew its time,
It would drink strength from the marrow of the light,
It would breach walls and blast hills.

Whose servant am I, that in the strength of my youth
I should blindly worship an eternal winter?
Noble son of Finland's blue lakes,
I was born free, and free I shall die.

[10] Laulu Lemminkäiselle

(Yrjö Weijola)

Lähtee nuori Lemminkäinen lemmen kultakummun luo,
lemmen haltijattarelle uhriks' sydämensä tuo.
Suonissansa uhriltulta polttaa lempi nuoruuden.
Uhrilehto, lemменlehto, ompi luonto keväinen.

Oi, on pyhitetty lemменlehto!

Oi, on elämäni nuoruus!

Terve, Lemminkäinen!

Kuule, elämäsi laulaa sulle.

Nyt valkorinnat koivut loistaa,
taas nuortuu maa ja maire metsä kirkastuu,
kevätkuonto virkooa
ja kauniimmoin puhto taivas taas heijastaa.

Ja aamu koivukummun taakse luo ruskon maan,
ja valkorintain puiden rungot se peittää kullallaan
ja puiden oksiin aamunkoitto luo aarteitaan.

Mut aamun nousten laulun kaihon taas linnut saa
ja laulut kilvan kaikuilee ilon lyöden raikuaa.
Nyt lemмен taikavoimaa koittaa vaan nuoruus saa.

Lähtee nuori Lemminkäinen lemмен kultakummun luo,
lemmen haltijattarelle uhriks' sydämensä tuo.
Suonissansa uhriltulta polttaa lempi nuoruuden.
Uhrilehto, lemменlehto ompi luonto keväinen.

Oi, on pyhitetty lemменlehto!

Oi, on elämäni nuoruus!

Terve Lemminkäinen!

A Song for Lemminkäinen

Young Lemminkäinen departs for the golden knoll of love,
He brings his heart as a sacrifice to the guardian spirit of love.
In his veins youthful ardour kindles a sacrificial fire.
The sacrificial grove, the grove of love is a vernal countryside.

Oh, it is the sacred grove of love!

Oh, it is my life's youth!

Hail, Lemminkäinen!

Listen, your life is singing to you.

Now the white birches shine,
Again the land becomes young, the sweet forest grows light
Nature reawakens with the arrival of spring
And the most beautifully pure sky once more reflects light.

And, behind the birch knoll, the morning reddens the ground,
And it covers the white trees' trunks with gold
And daybreak casts its treasures on the trees' branches.

But, as the day breaks, the birds again yearn to sing
And the songs, in competition, resound with happiness.
Now only youth may receive the magical power of love.

Young Lemminkäinen departs for the golden knoll of love,
He brings his heart as a sacrifice to the guardian spirit of love.
In his veins youthful ardour kindles a sacrificial fire.
The sacrificial grove, the grove of love is a vernal countryside.

Oh, it is the sacred grove of love!

Oh, it is my life's youth!

Hail, Lemminkäinen!

[11] Har du mod?

(Josef Julius Wecksell)

Har du mod att gå ut i lifvets strid
och dig hålla där som en man?
Har du mod att ställa dig framom din tid
och dess villar, om du det kan?
Har du mod att offra ditt hjärteblod,
din timliga lycka och fröjd
för sanning och rätt? – då yngling god,
träd in i vår krets förnöjd.

Have You Courage?

Have you courage to go out into life's battle
And keep yourself there like a man?
Have you courage to go in front of your time
And its errors, if you can?
Have you courage to sacrifice your heart's blood,
Your earthly happiness and joy
For truth and right? – then, good youth,
Step willingly into our circle.

Har du mod att tro på din skönaste dröm
trots det värkligas hånande röst?
Har du mod att som droppen i djupaste ström
söka väg genom klippans bröst?
Då låtom oss svärja ett fostbrödralag,
och offra det ande och blod!
Och kraft som kamp få vi nog en dag,
om vi ega det samma mod.
Och kraft som kamp få vi nog en dag,
om vi ega det samma mod.

Have you courage to trust your fairest dream
Despite reality's spiteful voice?
Have you courage, as the drop in the deepest stream
To find a way through the rock's breast?
Then let us swear an oath of brotherhood
And sacrifice to it soul and blood!
And strength for the fight we will get one day
If we have the same courage;
And strength for the fight we will get one day
If we have the same courage.

[12] Atenarnes sång

(Viktor Rydberg)

Härlig är döden, när modigt i främsta ledet du dignar,
dignar i kamp för ditt land, dör för din stad och ditt hem.

Derför med eldhåg upp att värna fäderna jorden! Ila att
offra med fröjd lifvet för kommande släkt!

Fram, I ynglingar, fram i täta oryggliga leder!
Aldrig en känsla af skräck, aldrig en tanke på flyckt.

Skam och nesa drabbar en här, da i fylkingespetsen
framom de unge man ser gubben förblöda och dö.

Detta höfves ju främst en yngling, medan han ännu
älskligt i lockarne bär vårliga blommornas krans.

Fager för kvinnor, ståtlig för män må han synas i lifvet:
skön är han ännu som död, fallen i slagningens midt!

Song of the Athenians

(English translation: W. Wallace)

Splendid is death, when thou fallest courageous, leading the
onslaught, fallest in war for thy land, diest for birthright and
home.

Rise with thy strong arm furious, rise to fight for thy country,
hasten to yield up thy life, life for the races to come.

Forward, striplings! Advance in columns inflexible, compact!
Never the shadow of fear, never the panic of fight.

Shame shall brand that host, when the elders go forth to the
death-stroke, fighting in front of the young, staining the van
with their blood.

War comes well to a lad, 'tis well that he should be foremost
while in his hair are entwined blossoms and flowers of spring.

Goodly to women, stately to men in the pride of his manhood,
Fairer he seemeth in death, slain in the thick of the fray!

Recording data: 2000-01-11/15 at the Church of the Cross (Ristinkirkko), Lahti, Finland

Balance engineer/Tonmeister: Ingo Petry

Producer: Robert Suff

Neumann microphones; Studer AD 19 microphone pre-amplifier; Yamaha O2R mixer; Genex GX 8000 MOD recorder;

Spendor SA 30 loudspeakers; Stax headphones.

Digital editing: Annette Riechers, Thore Brinkmann

Project adviser: Andrew Barnett

Cover text: © Andrew Barnett 2000

Translations: Tero-Pekka Henell (Finnish); Horst A. Scholz (German); Arlette Lemieux-Chené (French)

Front cover image: Peter Schoenecker, after an original by Akseli Gallen-Kallela

Photographs of Osmo Vänskä and the Lahti Symphony Orchestra: © Eastpress Oy / Seppo J.J. Sirkka

Typesetting, lay-out: Kyllikki & Andrew Barnett, Compact Design Ltd., Saltdean, Brighton, England

Colour origination: Studio Colour, Leeds, England

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.

If we have no representation in your country, please contact:

BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden

Tel.: +46 8 544 102 30 Fax: +46 8 544 102 40

info@bis.se www.bis.se

© & © 2000, BIS Records AB

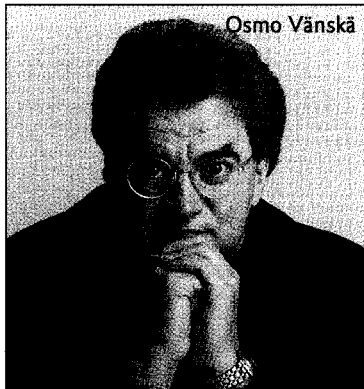
**The Lahti Symphony Orchestra is supported in this recording project
by the Finnish Performing Music Promotion Centre (ESEK)**

Jean Sibelius

Osmo Vänskä

Lahti Symphony Orchestra

